

Hvilke kvaliteter finnes ved trosopplæringsmaterieil som blir tatt i bruk i hjemmet?

En kvalitativ intervjuundersøkelse med foreldre om hjemmets bruk av utdelingsmaterieil i trosopplæringen.

Masteroppgave i «Theology and Ministry» med fordypning i kirkelig undervisning ved NLA Høgskolen Bergen

Annbjørg Utvik Gudmundsen

Veileder: Rune Øystese

Våren 2020

SAMMENDRAG

Denne undersøkelsen er gjennomført med et ønske om å lære mer om hva som er nyttig trosopplæringsmateriell til utdeling for bruk hjemme. Dette temaet er relevant fordi menighetene i Den norske kirke deler ut mange gaver til barn som deltar på trosopplæringstiltak. Det blir brukt betydelige økonomiske- og ansattressurser på dette. Forskningsspørsmålet i oppgaven er: «Hvilke kvaliteter finnes ved trosopplæringsmateriell som blir tatt i bruk i hjemmet?»

Det ble foretatt intervjuer med seks foreldre til barn som har deltatt på trosopplæringstiltak i en menighet i en bygd på Vestlandet. Undersøkelsen har vist at mange av gavene (trosopplæringsmateriellet) disse foreldrene kjente til, hadde blitt tatt i bruk. Det var særlig bøker, som skilte seg ut som det som ble tatt i bruk i alle seks hjemmene, men foreldrene kunne også fortelle om andre typer gaver som ble tatt i bruk. Det ble funnet frem til fem kvalitetskriterier ved trosopplæringsmateriellet, og utdelingen av det, som i dette tilfellet hadde innvirkning på om materiellet ble tatt i bruk i hjemmet:

- *Selvinstruerende* materiell
- Materiell som passet til en *etablert praksis*
- *Foreldreinvolvering* i utdelingen av materiellet
- *Godt utformet* materiell
- Materiell foreldrene opplever som en *ressurs til trosopplæring* hjemme

I tillegg til disse fem viste det seg at en sjetteste kvalitet ved utdelingsmateriell var at det å motta materiellet, i seg selv *sprede glede*. Gleden over å få en gave var uavhengig av om den ble tatt i bruk senere, men likevel et viktig perspektiv, som sier noe om at utdelingsmateriell bygger opp under et godt forhold mellom hjem og kirke. Disse kvalitetskriteriene er en start på en teori om hvilket trosopplæringsmateriell som kan være nyttige bidrag til trosopplæring hjemme.

Vi må uansett huske at det er foreldrene selv som sitter med fasiten på hva og hvordan materiellet blir tatt i bruk, det kan være ulikt fra sted til sted, og person til person. Oppgaven oppfordrer derfor til slutt kirken til å hente inn og ta i bruk egne erfaringer fra foreldregruppene, for å finne det beste materiellet til utdeling.

FORORD

I en av forelesningene som forberedelse til å skrive masteroppgave ble vi oppfordret til å skrive om noe vi var nysgjerrige på, noe vi ikke visste. Jeg tror det var slik ideen til denne oppgaven ble til. Det er mye jeg ikke vet, men en av de tingene som stadig kom tilbake til meg i arbeidshverdagen min var hvor lite kunnskap jeg hadde om hvilket trosopplæringsmateriell som ble tatt i bruk av foreldre og barn når de kom hjem etter trosopplæringstiltakene. Det har vært så gøy å jobbe med dette temaet!

Det har vært utfordrende å kombinere masterskriving med deltidsjobb og mammafermisjon, men jeg er så takknemlig for at det likevel har latt jeg gjøre, og ikke så rent lite stolt over å kunne levere en ferdig oppgave nå. Det er det mange som fortjener en takk for å ha bidratt til:

- Rune Øystese, for god veiledning, du har hele tiden vist meg veien videre når jeg selv har stått fast.
- NLA Høgskolen, forelesere og studievenner fra første til siste år, det har vært mange gode samtaler og stunder, og jeg har lært mye av dere.
- Alle som har spurt og vært nysgjerrige underveis, for gode samtaler som også har hjulpet meg videre i arbeidet.
- Kateketen som hjalp meg med å spørre informanter, og alle som sa ja og stilte opp.
- Mannen min, Oddbjørn, for at du har støttet meg i hele masterutdannelsen, selv om det har krevd mye av oss begge to.
- Hilde og Olena, for at dere har hatt tålmodighet med en mamma som har brukt mye av permisjonstiden på studier.
- Mine fantastiske foreldre og svigerforeldre, for at dere aldri sier nei til å passe jentene, dette hadde ikke vært mulig uten dere!
- Den treenige Gud som gir – det vi deler.

Veavågen, mai 2020

Annbjørg Utvik Gudmundsen

480 89 298 / annbjorgutvik@gmail.com

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag.....	3
Forord.....	5
1 Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Forskningsspørsmål.....	11
1.2.1 Begrepsavklaring.....	12
1.3 Forskningsoversikt.....	13
1.4 Disposisjon	15
2 Metode.....	17
2.1 Kvalitativ metode	17
2.2 Semistrukturert intervju.....	18
2.3 Utvalg	18
2.4 Forskningsetikk	21
2.5 Metoder for analyse av materialet	22
3 Analyse.....	23
3.1 Hjemmenes forhold til kirken og trosopplæring.....	23
3.2 Barnebibelen.....	24
3.2.1 Erfaringer med barnebibelen.....	24
3.2.2 Barnebibelen som gave	25
3.2.3 Barnebibelen og trosspørsmål	26
3.3 Annet materiell	27
3.3.1 Erfaringer med kristuskransen	27
3.3.2 Annet materiell som settes pris på.....	28
3.3.3 Annet materiell med blandet mottakelse	30
3.3.4 Foreldrenes gavetips.....	31

3.4	Noen tanker om at kirken deler ut gaver	32
4	Drøfting	35
4.1	Blir det brukt?	35
4.2	Hvorfor?	36
4.3	Hvordan?	38
4.4	Må det tas i bruk?	40
5	Konklusjon	41
5.1	Oppsummering	41
5.2	Utblick	42
	Litteraturliste	43

1 INNLEDNING

Gud gir – vi deler. Dette er tittelen på Den norske kirkes plan for trosopplæring. Kanskje kunne vi også sagt: Gud gir – vi deler *ut*. I mange tilfeller gjør vi nettopp det i sammenheng med trosopplæringen i kirken: deler ut. Vi deler ut alt fra leker til bøker, lys og bilder. Alt med et sterkt ønske om at barna skal få en bit trosopplæring med seg hjem.

1.1 BAKGRUNN

Jesus gav disiplene et oppdrag om å døpe og lære, det som vi gjerne kaller misjonsbefalingen. Dette oppdraget ble gjennom disiplene gitt til hele kirken, og er utgangspunktet for trosopplæringen kirken driver. I Norge ble skolen etablert på 1700-tallet for å undervise døpte, og gjorde dette lenge i samarbeid med hjemmet og kirken. I dag har ikke lenger skolen denne rollen, og kirken har tatt ansvar for å selv sikre opplæringen av døpte. På 1970- og 80-tallet kom undervisningsprogram for hjem og kirke (UPRO), *Plan for dåpsopplæring* kom i 1991 og *Plan for konfirmasjonstiden* i 1998. I 2010 kom *Gud gir – vi deler: Plan for trosopplæring i Den norske kirke* som erstattet de to foregående planene.¹ Formålet med trosopplæringsplanen er:

Å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- *vekker og styrker kristen tro*
- *gir kjennskap til den treenige Gud*
- *bidrar til kristen livstolkning og livsmestring*
- *utfordrer til engasjementet og deltakelse i kirke og samfunnsliv*

*for alle døpte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne.*²

Med denne som utgangspunkt har alle menigheter i Den norske kirke utviklet egne lokale planer for trosopplæring.

I menighetene blir det gjort mye bra og viktig arbeid, som vi må være stolte over. Samtidig fremholdes det gjerne at det er foreldrene og det som skjer i hjemmet, som har aller mest å si for barnas tro, både nå og senere i livet. I den europeiske menneskerettighetskonvensjonen slås det også fast at utdanning og undervisning skal utøves «med respekt for foreldres rett til å sikre slik utdanning og undervisning *i samsvar med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning*».³ Plan for trosopplæring tar opp dette i den første av elleve sentrale

¹ Kirkerådet, *Gud gir – vi deler: Plan for trosopplæring i Den norske kirke* (Oslo: Den norske kirke, 2010), 3

² Kirkerådet, *Gud gir – vi deler*, 4.

³ Protokoll til EMK, art.2 – egne uthevninger.

dimensjoner for en helhetlig trosopplæring. Der påpekes det at menigheten skal involvere foreldre og faddere i planlegging, gjennomføring og evaluering av trosopplæringstiltakene. Familien og hjemmet fremholdes som «de viktigste aktørene for barn og unges oppvekst og utvikling».⁴ Vi vet at barn i stor grad blir preget av foreldrenes verdier og tro i oppveksten. I trosopplæringen er det et ønske om å ta dette på alvor, ved å oppmuntre til trosopplæring også i hjemmene. Trosopplæringsplanen oppmuntrer menigheten til å tenke gjennom hvordan man kan gjøre foreldrene kjent med «relevant materiell som kan stimulere til at troen praktiseres og deles hjemme».⁵ Gjennom å dele ut ulike ressurser, prøver kirken å oppmuntre til å fortsette trosopplæringen hjemme. Det deles ut mye forskjellig materiell med kristent innhold. Dette har blitt gjort i mange år allerede, det nærmer seg 50 år siden den første 4-årsboka fra IKO-Forlaget ble gitt ut i 1972.⁶ I like mange år har 4-åringer mottatt bøker eller barnebibler på gudstjenester rundt omkring i hele Norge, med et ønske om å stimulere til trosopplæring i hjemmet. Etter hvert som det har blitt utviklet lokale planer for trosopplæring, deles det også ut gaver til stadig flere årskull i mange menigheter. Dette er ressurskrevende, både med tanke på tiden ansatte bruker på dette, men også økonomisk. 4-årsboken er det trosopplæringstiltaket med tredje høyest oppslutning i Den norske kirke samlet sett, kun slått av dåpsamtalen og konfirmasjon. I 2018 ble det delt ut 4-årsbok til 13.721 4-åringer, noe som utgjør 43% av de døpte.⁷ Avhengig av hvilken bok det er snakk om, kostet dette mellom 1,5 til 2,4 millioner kroner for Den norske kirke, og da snakker vi bare om bøker til 4-åringer.⁸ Er dette godt anvendte midler?

Jeg har gjennom jobb i flere menigheter både vært med på å skrive lokal plan for trosopplæring, og å starte opp og gjennomføre mange tiltak som inkluderer en gave til deltakerne. Vi gjør det fordi vi ønsker at barna skal få et møte med kristen tro, også hjemme. I menigheten hvor jeg jobber i dag, deler vi ut gaver til mange av årskullene. Dette er en annen menighet enn den som er undersøkt i oppgaven, men for å vise et eksempel på hvordan omfanget av utdeling av materiell kan være, har jeg satt opp en oversikt over hvilke gaver vi delte ut i 2018:

Alder	Tiltak	Utdelingsmateriell
0 år	Nyfødtgave	«Nå lukker seg mitt øye» - kveldsbønner CD og hefte
0 år	Dåpsdag	Dåpslys og dåpsklut med bilde av en due

⁴ Kirkerådet, *Gud gir – vi deler*, 27.

⁵ Kirkerådet, *Gud gir – vi deler*, 27.

⁶ Eigil Morvik, «Leder: I hjem og kirke!», *IKO-Nytt*, nr.1 2011, 2

⁷ Kirkerådet, *Årsrapport 2018* (Oslo: Den norske kirke, 2019), 22

⁸ Utregningen er basert på pris på to vanlige fireårsbøker og avrundet: *Min kirkebok 4* utgitt av IKO-forlaget og *Bibelen for barn* utgitt av Hermon forlag.

1 år	Dåpsgave på døren	Innrammet bilde av kirken med teksten «Kjære Gud jeg har det godt»
2 år	Dåpsgave på døren	«Om jeg er liten eller stor» - Jarle Waldemar CD
2 år	Krøllekveld	«Min kirkebok 2» - IKO
3 år	Dåpsgave på døren	«Jarle-TV» - DVD
4 år	Skattejakt i kirken	«Bibelen for små barn» - Hermon forlag
6 år	Barabbas-samling	«Barabbas» - Barabbas forlag
6 år	Førsteklasses	Klistremerkehefte med bibelfortellinger og tidslinjelinjal
7 år	1.klasseklubb	«Min kirkebok 6» - IKO
9 år	Tårnagenthelg	Buff med Tårnagentlogo
11 år	Kode B	«Bibelen – En vandring gjennom den store fortellingen» - Verbum og skrivesaker med Kode B-logo
11 år	Lys Våken	Kristuskranse, T-skjorte og refleks med Lys Våken-logo
12 år	Together	Gripekors
15 år	Konfirmasjon	«Konfirmantbibelen» - Bibelselskapet og «Konflogg» - IKO

Stadig tilbakevendende spørsmål for min del har vært om det vi deler ut er bra, om det blir satt pris på, om det blir tatt i bruk når de kommer hjem, og om det faktisk bidrar til trosopplæring hjemme? Jeg har vært med på å evaluere, og gjerne bytte ut flere ting, ut ifra hva vi mener har god kvalitet og ikke, men jeg opplever at vi ofte har visst veldig lite om hva mottakerne mener. Jeg har egne erfaringer med noe av materiellet, men jeg er ikke sikker på om vårt hjem er sammenlignbart med mange av hjemmene til barna vi møter i trosopplæringen, med tanke på kristent innhold. Mine to døtre på 1 og 4 år eier til sammen fem barnebibler og flerdobbelt antall andre kristne barnebøker. Det er tydelig at vi leser mye i disse, fordi hun på 4 tror at alle bøker vi åpner handler om Jesus. Men selv om bøkene blir tatt i bruk hos oss, er det ikke sikkert de gjør det hos andre. Hva skjer egentlig med alt materiellet vi deler ut når barna tar det med hjem? Det er dette jeg vil lære mer om, og som har motivert meg for det videre arbeidet.

1.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL

Forskningsspørsmålet for denne oppgaven har utviklet seg over tid. Prosessen startet med et utgangspunkt i at jeg ville undersøke hvilke erfaringer andre foreldre hadde med det materiellet barna fikk utdelt på trosopplæringstiltak. Etter noen omarbeidelser og presiseringer ble forskningsspørsmålet: «Hvilke kvaliteter har trosopplæringsmaterieill som blir tatt i bruk i hjemmet?» formet. Her er fokuset flyttet fra erfaringer med materiellet, til faktisk bruk av det, fordi det er dette jeg kan si noe sikkert om ut fra det materialet jeg har samlet inn. Det er dette foreldrene forteller om i intervjuene. I tillegg spørres det ikke bare etter bruk, men hvilke kvaliteter materiellet har, som gjør at det blir tatt i bruk. I dette forskningsspørsmålet ligger

det et ønske om å begynne på en diskusjon rundt en teori om hva som er godt utdelingsmaterieell. Hvilke kvaliteter er det som er viktige for at utdelingsmateriellet skal være nyttig?

Som en hjelp for å svare på forskningsspørsmålet har jeg satt opp noen flere, enklere delspørsmål som oppgaven søker å besvare i løpet av drøftingen. Det første spørsmålet er ganske enkelt: «Blir det utdelte materiellet brukt?». Jeg kan ikke si noe om alt trosopplæringsmaterieell, men jeg kan se på om det materiellet som deles ut i den aktuelle menigheten, blir tatt i bruk i hjemmene eller ikke. Hvorfor materiellet blir brukt, sier noe om hvilke kvaliteter som spiller inn. Neste spørsmål er derfor: «Hva er det som gjør at noe materieell blir tatt i bruk av mange, mens annet bare av noen få, eller ingen?». Det neste spørsmålet er: «Hvordan blir materiellet brukt?». Dette er aktuelt fordi, hvordan det brukes også sier noe om hvilke kvaliteter som finnes ved materiellet, som gjør at de har tatt det i bruk. At materiellet skal bli tatt i bruk ligger som en grunnleggende tanke i forskningsspørsmålet. Derfor har jeg også satt opp et siste delspørsmål som ser på om bruk i seg selv er viktig, eller om det kanskje finnes kvaliteter ved trosopplæringsmateriellet som ikke har sammenheng med bruk. Jeg spør: «Er det bare bruk som bestemmer materiellets nytte for trosopplæring?»

1.2.1 Begrepsavklaring

I forskningsspørsmålet ligger det noen begreper som krever en avklaring. Det første er *trosopplæringsmaterieell*. Dette begrepet brukes sammen med *utdelingsmaterieell* og *materieell*, om alt det som kirken deler ut av gaver til døpte gjennom trosopplæringsplanen. I denne oppgaven omtales flere ulike typer materieell som deles ut i den menigheten informantene tilhører. Barnebibelen og kristuskransen er eksempler på slikt materieell. Det finnes mange ulike barnebibler å få kjøpt, men den som deles ut i den aktuelle menigheten er «Bibelen for små barn» utgitt av Hermon forlag. Barnebibelen deles ut til fireåringer på en familiegudstjeneste hvor barna får komme frem og ta imot gaven. Barna inviteres også til en samling sammen med foreldre en ettermiddag i forkant av gudstjenesten. Kristuskransen deles ut i forbindelse med Lys Våken for 11-åringer. Barna perlet den selv på trosopplæringstiltaket, hvor de også lærte om betydningen av de ulike perlene. Menigheten deler også ut annet materieell i forbindelse med trosopplæringstiltakene. I tillegg har de organisert at alle døpte får gaver på døren i forbindelse med ett, to og tre års dåpsdag.

Det andre begrepet som krever avklaring, er hva som menes med *bruk*. Dette henger tett sammen med materiellet, fordi det har ulike bruksområder, og måter å tas i bruk på. En

barnebibel utdelt til fireåringer er en gave hvor det er tanken at foreldrene skal lese denne sammen med barna. Et annet eksempel på samme type bruk, er familiekort, en boks med kort som har ulike spørsmål til bruk ved høytider, eller i hverdagen i familien. Også andre bøker som deles ut krever en viss deltakelse fra foreldrene, selv til barn som leser selv. Her er det en glidende overgang fra materiell som foreldre og barn bruker sammen, til materiell som barna kan eller er ment til å bruke selvstendig. Kristuskransen er et godt eksempel på en slik type gave, som barna kan bruke alene. Det er et personlig armbånd, som barna mottar og selv lærer hva de enkelte perlene betyr. Menigheten i denne oppgaven har ikke tenkt at kristuskransen kan være en ressurs i hjemmet, men bruker den først og fremst på Lys Våken, hvor barna er med og presenterer den på gudstjenesten. Det er derfor barna som kjenner best til den, og da får naturligvis foreldrene en annen rolle i forhold til bruk. Det er ikke de som skal ta det i bruk, men de kan likevel stille spørsmål, oppfordre og vise interesse. Det deles også ut noe materiell som har en litt annen bruk enn disse eksemplene. Det er materiell som er ment til å være synlig, men ikke krever at det tas i bruk som sådan. I denne menigheten er et innrammet bilde av kirken med teksten til en aftenbønn et eksempel på en slik gave. Et bilde med kristent innhold og tekst blir tatt i bruk ved at det henges opp eller settes frem, og på den måten gir et kristent bidrag i hjemmet ved å være synlig for barna. Bruk er altså her et vidt begrep som omfatter både når barn og foreldre bruker det sammen, når barna bruker det alene, eller når det er i bruk ved å være synlig. Begrepet brukes når materiellet tas i bruk på den måten det er tenkt å brukes, men også når det tas i bruk på andre måter. For eksempel kan barnebibelen både brukes til å lese i, og som et minne man vil ta vare på til senere.

1.3 FORSKNINGSOVERSIKT

Jeg har ikke kommet over noen forskning som er gjort på akkurat dette temaet tidligere. Det har derimot blitt forsket på både materiell og trosopplæring, med forskjellige fokus. Det finnes altså forskning som har paralleller til denne oppgaven, og jeg har valgt ut noe av det som er relevant å presentere i denne sammenheng:

Det er flere som har forsket på hvilke faktorer som er viktige for barns tro, og som gjennom det har pekt på foreldrenes betydning for trosopplæringen. Sigmund Harbo undersøkte i 1987 et utvalg studenters holdning til religion. Undersøkelsen har tittelen *Barndomserfaringer og voksen tro*. Harbo så på hvordan sosiale bakgrunnsvariabler i barndommen, har hatt påvirkning på troen de senere hadde som voksne. Han fant at det som hadde størst betydning var foreldrenes religiøsitet. Foreldrenes forhold til religion har en virkning både i barndomsår og senere i livet. Harbo så at for studentene som hadde

forandringer i egne holdninger til religion, var disse forandringene oftest i retning mot foreldrenes religiøsitet. Utenom foreldrenes religiøse standpunkt, var det bare lokalt innslag av kristen virksomhet som hadde nevneverdig betydning.⁹ Av nyere undersøkelser på samme tema vil jeg trekke frem Rune Øysteses «Unge erfaringer med tro» fra 2014. Her har Øystese undersøkt sammenhengen mellom kristent ungdomsarbeid og kristen identitet. Undersøkelsen ble sendt ut til unge voksne som hadde deltatt i kristent ungdomsarbeid seks-ti år tidligere. De fikk inn få besvarelser, men av de som responderte var det store flertallet kristne. Det gjør at det også er aktuelt å se på denne undersøkelsen, hva har hatt mest å si for troen til de som kaller seg kristne? Øysteses funn ser ut til å samsvare med Harbos. I undersøkelsen er det hele 96% av de som har hatt en 'kristen' oppdragelse, som oppgir at de er 'aktive kristne' eller 'kristne, men ikke aktive' i dag. Blant de som har hatt en 'litt kristelig' oppdragelse er tallet samlet sett 85%, men en del færre har svart 'aktiv kristen'.¹⁰ Det store flertallet av de som fikk kristen oppdragelse som barn, svarer altså at de fortsatt er kristne, noe som igjen bekrefter at foreldrenes påvirkningskraft er stor. I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i foreldrenes og hjemmenes viktige rolle i trosopplæringen, og ser på om utdelingsmateriellet menigheten bidrar med, faktisk blir tatt i bruk i hjemmet.

Av tidligere forskning på materiell kan det være verdt å nevne Laila Larsens masteroppgave i kirkelig undervisning med tittelen *Foreldra sine støttespelarar i trusopplæringa – Nettverket rundt den døypte i ljøs av sosiologisk nettverksteori*. I én del av denne oppgaven ser hun på det ikke-menneskelige nettverket rundt barnet. Ved hjelp av aktørnettverksteori kommer hun frem til at materielle ting og ritualer kan være en støtte for foreldre i trosopplæring i hjemmet.¹¹ Larsen ser også på hvordan perspektiver fra aktørnettverksteori passer inn i pedagogikken og kunnskap om barns læring. Her ser hun at ulikt materiell påvirker hvordan barna lærer. Godt materiell kan være med å skape et godt læringsmiljø og motivere barna, og motsatt for dårlig materiell. Hun viser med eksempler fra hjemmet hvordan gjenstander med kristent budskap påvirker hva barna lærer. At en spisebrikke med bordvers kan motivere til bordbønn, et bilde med kristent innhold over senga kan formilde trygghet, og at disse tingene barnet omgir seg med hjemme er med på å forme det barnet lærer om Gud. Gjenstandene eller materiellet er en aktør i trosopplæringen og ikke

⁹ Sigmund Harbo, *Barndomserfaringer og voksentro: En religionspsykologisk undersøkelse av forholdet mellom tidlig påvirkning og senere holdning til religion* (Stavanger: Stavanger lærarhøgskole, 1987), 178-179.

¹⁰ Rune Øystese, «Unge erfaringer med tro: En rapport om sammenhengen mellom kristent ungdomsarbeidet og kristen identitet» (Forskningsrapport, NLA Høgskolen, 2014), 36.

¹¹ Laila Larsen, «Foreldra sine støttespelarar i trusopplæringa: Nettverket rundt den døypte i ljøs av sosiologisk nettverksteori» (Masteroppgave, Det teologiske menighetsfakultet, 2010), 60.

bare et hjelpemiddel. Kristne bøker, sanger og ting formidler noe om Gud til barnet, bare ved å være til stede i hjemmet.¹² I forhold til trosopplæring er tanken om at gjenstander har en formidlingsverdi i seg selv, med på å begrunne hvorfor det er relevant å dele ut gaver til døpte barn. Denne oppgaven bygger på tanken om gjenstander som en del av nettverket rundt barna, ved å undersøke nærmere om gjenstandene tas i bruk i hjemmene. Vi skal se på både materiell som virker i kraft av å være synlige tegn, slik som bilder, og materiell som skal tas i bruk, slik som en bok.

Elisabeth Tveito Johnsen er i sin doktoravhandling *Religiøs læring i sosiale praksiser* inne på det at barn lærer gjennom artefakter. Hun drøfter bibelfortellinger, lek og kirkerommet som artefakter i trosopplæringstiltak, og hvordan barna lærer ved hjelp av disse artefaktene. Hun viser at barn kan lære ulike ting gjennom bruken av slike artefakter, avhengig av hva de kjenner til fra før, og hvordan de fortolker formidlingen. For eksempel i forbindelse med bibelfortellinger, viser hun hvordan noen barn kobler fortellingen om storflommen i Noahs ark, sammen med det at det regner utenfor mens denne fortellingen formidles. Som trosopplærer har man begrenset mulighet til å kontrollere hva som skjer i det enkelte barn.¹³ Johnsen argumenterer for at biter av kristen tro og tradisjon må blandes sammen med de andre delene av barnas liv, det som de har med seg fra andre sammenhenger, for at trosopplæringen skal bli en del av barnas identitetsskaping.¹⁴ Johnsen har forsket på artefaktens virkning på barns læring under trosopplæringstiltak. Denne oppgaven ser på artefaktene, her: det materiellet som deles ut på trosopplæringstiltakene, og bruken av det når det tas med hjem.

1.4 DISPOSISJON

Opgaven er delt inn i kapitler for hver hoveddel. Etter dette innledende kapitlet om bakgrunn og forskningsspørsmål kommer et kapittel om metode. Her presenteres og begrunnes valg av metode: kvalitativt forskningsintervju, i lys av problemstillingen. Alle valg som er tatt underveis i arbeidet med denne metoden presenteres, og det blir sagt noe om hvordan de forskjellige valgene påvirker forskningen i ulike retninger. Steinar Kvale og Svend Brinkmanns bok «Det kvalitative forskningsintervju» danner grunnlaget for methodedelen. I kapittel to presenteres også framgangsmåte for analyse av det materialet som er samlet inn. Tredje kapittel er analysekapittelet. Her blir materialet, det vil si funnene i intervjuene,

¹² Larsen, «Foreldra sine støttespelarar i trosopplæringa», 62.

¹³ Elisabet Tveito Johnsen, «Religiøs læring i sosiale praksiser: En etnografisk studie av mediering, identifisering og forhandlingsprosesser i Den norske kirkes trosopplæring» (Doktoravhandling, Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, 2014), 118.

¹⁴ Johnsen, «Religiøs læring i sosiale praksiser», 156.

beskrevet og presentert. Beskrivelsen er delt inn etter de ulike temaene som kom frem i analysen, og vi hopper derfor frem og tilbake mellom de ulike intervjuene. Drøftingen kommer i fjerde kapittel. Her blir de ulike funnene i analysen kommentert og diskutert, og det drøftes hvordan materialet kan gi svar til forskningsspørsmålet ved hjelp av noen delspørsmål. Oppgaven avsluttes med en konklusjon. Funnene oppsummeres, og det kommenteres hvordan disse funnene kan bety noe for hvilke gaver vi videre velger å dele ut på trosopplæringstiltak.

2 METODE

2.1 KVALITATIV METODE

For å kunne svare på forskningsspørsmålet «Hvilke kvaliteter har trosopplæringsmateriell som blir tatt i bruk i hjemmet?», er det naturlig å velge en empirisk metode. Spørsmålet dreier seg rundt hva som skjer i hjemmene, og dette ligger innenfor den empiriske forskningen. I denne oppgaven har jeg valgt å undersøke dette ved hjelp av erfaringer fra foreldre til barn som har deltatt på trosopplæringstiltak. Tidligere forskning har vist at foreldrene spiller en stor rolle, og det er rimelig å anta at foreldre som har sendt barna sine på trosopplæringstiltak også har en viss oversikt over trosopplæringsmateriellet barna har fått utdelt. I startfasen av arbeidet med dette forskningsspørsmålet vurderte jeg å lage spørreundersøkelser for å få svar fra så mange foreldre som overhodet mulig, altså en kvantitativ metode. Det som var fristende med det, var å få et representativt svar, et svar som kunne være til hjelp for alle menigheter i Den norske kirke. En av de første utfordringene man møter på i arbeidet med spørreundersøkelser er å få mange nok respondenter. En annen viktig utfordring med kvantitativ forskning, er at man kun får svar på det man spør om, og de svarene man får er forhåndsbestemt ut ifra alternativene som gis i spørreskjemaet. Kvantitativ forskning krever altså både gode spørsmål og et stort nok utvalg.

Ved å heller velge en kvalitativ metode kunne jeg gå dypere inn i forskningen, for eksempel gjennom intervjuer hvor man har muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål, og prøve å forstå nærmere hva den enkelte egentlig mener med det den sier. Valget av metode falt derfor til slutt på semistrukturerte intervjuer. Det er ulemper med alle metoder. En av ulempene med kvalitativ forskning er at man ikke sitter igjen med svar som man med ganske stor sikkerhet kan si at gjelder for en stor gruppe mennesker, slik man derimot kan i en kvantitativ undersøkelse. Selv om alle mine informanter skulle sagt akkurat det samme så vil man ikke kunne vite sikkert om de er en representativ gruppe når utvalget er så lite. Likevel er intervjuer den beste metoden når temaet for oppgaven er empirisk, nemlig hva som skjer i hjemmene.¹⁵ Kunnskapen man får gjennom intervjuer kan dessuten være gjenkjennelig og mulig å overføre til andre steder og situasjoner, selv om det ikke nødvendigvis er helt likt. Man kan alltid spørre seg om det som er funnet hos et lite utvalg informanter gjelder flere enn bare disse.

¹⁵ Steinar Kvale og Svend Brinkmann, *Det kvalitative forskningsintervju* (Oslo: Gyldendal Akademisk, 2017), 135.

2.2 SEMISTRUKTURERT INTERVJU

Innenfor kvalitativ metode er det altså valgt semistrukturerte intervjuer. Et semistrukturert intervju er en mellomting mellom en åpen samtale og et strengt fastsatt spørreskjema.¹⁶ Jeg valgte denne måten å intervju på for å ha muligheten til å påvirke spørsmålene og samtalen underveis. På forhånd ble det utarbeidet en intervjuguide¹⁷ med ferdige spørsmål, som jeg også prøvde ut og redigerte ett par ganger før jeg intervjuet informantene. Vi var stort sett innom alle spørsmålene i løpet av intervjuet. Den løse formen for intervju åpnet opp for å stille oppfølgingsspørsmål, hoppe mellom spørsmålene alt etter hva som passet best og bruke tid på å forsøke å forstå bedre hva informantene egentlig mente med et utsagn.

I analyseprosessen dukket det opp et behov for å stille noen oppfølgingsspørsmål til informantene, og det ble utarbeidet noen nye spørsmål.¹⁸ Av fem informanter var det bare to som takket ja til å stille til oppfølgingsintervju. Alle fikk tilbudet to ganger. Oppfølgingsintervjuet var veldig kort, og svarene fra det vies ikke mye fokus i oppgaven, derfor er det ikke et stort problem at bare halvparten av informantene var med på dette. Den sjette informanten ble hentet inn samtidig som det ble foretatt oppfølgingsintervjuer, og ble derfor stilt alle spørsmålene i samme intervju. At én fikk alle spørsmålene samtidig, og to hadde nesten et halvt år mellom intervjuene kan ha en innvirkning på svarene, men det er det vanskelig å si noe sikkert om. Intervjuene vil uansett ha naturlige variasjoner når det er semistrukturerte intervjuer, i form av ulike formuleringer og oppfølgingsspørsmål. Alle intervjuene ble foretatt på det lokale menighetshuset, bortsett fra ett av oppfølgingsintervjuene, som ble foretatt på telefon etter ønske fra informanten.

2.3 UTVALG

Det ble tidlig klart at det var foreldre til barn som hadde deltatt på trosopplæringstiltak, som skulle være informanter for denne forskningen. En side ved å intervju foreldre og ikke barn, er at det er foreldrenes erfaringer med bruken av materialet man får vite noe om, og ikke barnas. Man kan derfor si lite om hvordan materialet virker som trosopplæring for barna, men mer om hvordan foreldrene bruker det i trosopplæringen hjemme. Det gjør at vi også vil få vite mest om bruken av materialet i forhold til de minste barna, der foreldrene må være med for å ta det i bruk, eller sette barna i gang. Etter hvert som barna blir eldre kan de bruke materialet mer på egenhånd, og foreldrene har gjerne mindre erfaringer med det. At

¹⁶ Kvale og Brinkmann, *Det kvalitative forskningsintervju*, 46.

¹⁷ Vedlegg 1: Intervjuguide

¹⁸ Vedlegg 2: Intervjuguide - oppfølgingsspørsmål

foreldrene ble valgt som informanter, er først og fremst begrunnet i vissheten om at de har en viktig påvirkningskraft på barnas religiøsitet.

For å få et utvalg informanter startet jeg med å sende forespørsler til flere menigheter om de hadde en oversikt over hva de delte ut til de ulike aldersgruppene i forbindelse med trosopplæringen, på tiltak for barn fra 0-12 år. Tanken var å intervju foreldre til barn som hadde mottatt en spesifikk gave om denne gaven, og deretter om andre gaver de eventuelt hadde mottatt. Jeg ønsket derfor menigheter hvor barna hadde mottatt flere gaver tidligere. Kun én menighet svarte med en slik oversikt. Denne menigheten fikk trosopplæringsmidler allerede i forsøks- og utviklingsfasen, med fokus på aldersgruppen 0-12 år. Derfor har de delt ut gaver allerede i mange år, til mange årskull. Kateketen i menigheten hjalp meg med å få tak i informanter som kunne stille til intervju, ved å spørre foreldre til barn som nettopp hadde deltatt på enten utdeling av barnebibel til fireåringer, eller Lys Våken, begge gjennomført på høsten. Menigheten hadde det aktuelle året god oppslutning om disse tiltakene. Barnebibelen fikk alle dømte fireåringer utdelt, enten i kirken eller ved hjemmebesøk. De aller fleste fireåringene deltok likevel på gudstjenesten i kirken, over 90%, i tillegg til noen som ikke var døpt. Lys Våken hadde en oppslutning på 52%. Jeg fikk opplyst at dette er dårligere enn det som er vanlig for Lys Våken i denne menigheten. På mindre steder er det gjerne vanlig at nesten hele klassen melder seg på sammen, dette skjedde derimot ikke denne gangen. Sammenlignet med gjennomsnittlig oppslutning om disse trosopplæringstiltakene i hele landet, har denne menigheten likevel høy oppslutning. På landsbasis var det 43% som deltok på 4-årsbok og 21% som deltok på Lys Våken i 2018.¹⁹

Valget av tiltak for å innhente informanter, falt på barnebibel til fireåringer fordi dette er en bok mange menigheter deler ut. Dette er også et tiltak som ofte har høy oppslutning flere steder, og da er det større mulighet for at noen av funnene har overføringsverdi til andre menigheter. I tillegg hadde 4-åringene i denne aktuelle menigheten også mottatt gaver til 1-, 2- og 3-års dåpsdag. På Lys Våken i denne menigheten mottok 11-åringene kristuskransen. Kristuskransen er et armbånd med perler for ulike bønner. Jeg ønsket å snakke med noen også i denne foreldregruppen, fordi jeg var interessert i å få noen erfaringer med annet materiell enn bøker. I tillegg har 11-åringene mottatt mye annet opp igjennom, og foreldrene kunne tenkes å ha erfaringer med hva som har fungert godt og ikke. De har alle fått gaver til dåpsdagene de første årene, barnebibel når de var fire, og hatt mulighet til å delta på flere

¹⁹ Kirkerådet, *Årsrapport 2018*, 22.

tiltak med utdelingsmateriell etter det. En annen side av dette er å se hva de husker at barna har mottatt tidligere, og om det gir noen pekepinn på hvilket materiell som setter spor.

Et kriterium som ble satt for utvalget av informanter, var ønsket om å intervju foreldre fra ulike hjem, med tanke på forhold til kirken og kristen tro. Tanken var at ulikt forhold til menigheten ville vises igjen på hvordan de opplevde materiellet barna fikk med seg hjem. I første omgang ble fem foreldre intervjuet, hvor fire av disse vil kunne sies å ha en folkekirkelig tilhørighet til kirken, og én betegner seg som personlig kristen. Fordi fordelingen her var så ujevn, ble det gjort et forsøk på å få enda en informant med et personlig forhold til kirken eller kristen tro. Denne informanten, som også betegner seg som personlig kristen, ble hentet inn omtrent et halvt år etter at de første intervjuene ble foretatt.

Jeg spesifiserte ikke om jeg ønsket å snakke med mødre eller fedre i forespørselen etter informanter, men spurte alltid etter foreldre. Blant informantene er det fem mødre og en far, men vi får også andrehåndskunnskap om den andre forelderens sitt forhold til materiellet via noen av informantene. I forkant av intervjuprosessen testet jeg spørsmålene på ett par stykker, og det ble i det ene tilfellet tydelig at jeg snakket med den av foreldrene som ikke hadde noe forhold til trosopplæringen, og materiellet barnet hadde mottatt. Det ble derfor viktig for meg at informanten hadde et forhold til den religiøse oppdragelsen. Det viste seg i dette tilfelle å oftest være mor som ble kontaktet av kateketen, men én gang var det far. Jeg vurderte om jeg skulle snakket med begge foreldrene i et foreldrepar, enten sammen eller hver for seg. Det hadde blant annet vært interessant for å belyse ulikheter mellom mor og far, spesielt for de foreldreparene hvor man kan ane at de er uenige, eller har ulikt synspunkt på den religiøse oppdragelsen. Dette ble likevel ikke gjort fordi jeg regnet med at det var større sannsynlighet for å få ja fra én forelder fremfor to.

Jeg vurderte videre om jeg skulle hente inn informanter fra flere menigheter, for å sammenligne, og for å få en større bredde i utvalget. Den valgte menigheten tilhører en bygd på Vestlandet, med høyere oppslutning om trosopplæringstiltakene enn landsgjennomsnittet. Det hadde vært interessant å undersøke foreldres erfaringer også i andre typer menigheter, med lavere oppslutning, eller på andre steder, for eksempel i en by. Dette ble likevel ikke gjort med bakgrunn i at det er mer oversiktlig å sammenligne informanter fra samme menighet, med samme forutsetning for å svare på spørsmål, enn dersom det ble hentet inn informanter med helt andre forutsetninger. Det ville blitt en mer omfattende analyse, som det ikke er rom for her. En av de tingene som man mister ved velge å intervju foreldre fra bare én menighet, hvor alle barna har deltatt på samme tiltak, er muligheten til å si noe om hvordan menighetens presentasjon av materiellet påvirker opplevelsen av det. En annen ting er i

hvilken grad det er miljøet og tradisjoner på stedet som har innvirkning på foreldrenes holdninger. Seks informanter er ikke mange, men for å ha muligheten til å gå i dybden på det som kommer frem i intervjuene innenfor rammen av denne oppgaven, er det nok.²⁰

2.4 FORSKNINGSETIKK

Prosjektet er meldt inn og vurdert til å være i samsvar med personvernregelverket av Norsk senter for forskningsdata AS.²¹ I alle forskningsprosjekter må man ta hensyn til etiske regler. I dette aktuelle prosjektet er det særlig viktig å ivareta informantenes personvern og anonymitet. Alle informantene har skrevet under på samtykkeerklæring til behandling av personopplysninger. Informantenes anonymitet ivaretas på flere måter. Intervjuene transkriberes på bokmål og uten person- eller stedsnavn. Når sitater med navn brukes i avhandlingen, er dette erstattet med et av de mest brukte navnene i Norge. Informantene har også fått et slikt fiktivt navn. For å bevare anonymiteten til informantene gis det heller ikke informasjon om eventuelle øvrige barn. Det hender at noen søsken trekkes inn av informanten selv, men de presenteres alltid uten alder. Menigheten de tilhører er også anonymisert på flere områder. Den omtales kun uten stedsnavn, likeså omtales den ansatte kontaktpersonen i menigheten alltid uten personnavn, men som kateketen. I de tilfellene det ikke er viktig, er også spesifisering av utdelingsmateriell, for eksempel tittelen på bøker, utelatt.

Personopplysninger er erstattet med en kode, som ble lagret på eget dokument adskilt fra lydopptaket og det transkriberte intervjuet. Det er kun jeg som har foretatt intervjuet som har hatt tilgang til denne listen, og kan koble person sammen med intervju. Alle lydopptak er slettet, og alle personopplysninger slettes umiddelbart etter at avhandlingen er godkjent. Kontakt med informantene på e-post og telefon har blitt slettet fra loggen fortløpende.

Det er også viktig å behandle informantene med respekt. Jeg har derfor gjort mitt ytterste for å presentere sitater og meninger på riktig måte, slik det kom frem i intervjuet. Jeg håper at jeg har klart det, og har flere ganger dobbeltsjekket at jeg ikke har tatt ting ut av sammenheng eller tillagt meninger. I tillegg har det vært viktig for meg å behandle barna som omtales i intervjuene med respekt. Det er opp til foreldrene hva de deler, men jeg har også et ansvar for at barna ikke skal presenteres på en ufordelaktig måte, eller på noen måte kunne gjenkjennes.

²⁰ Kvale og Brinkmann, *Det kvalitative forskningsintervju*, 148.

²¹ Vedlegg 3: Vurdering NSD

2.5 METODER FOR ANALYSE AV MATERIALET

Under intervjuene ble det gjort lydopptak av samtalen, som deretter ble transkribert. Selve prosessen med å transkribere gjorde at jeg ble godt kjent med det innsamlede materialet. Dette gjorde det lettere å starte på den videre analyseprosessen, fordi jeg tidlig hadde ganske god oversikt over hva som kunne være viktig for oppgaven. Det er mange valg som gjøres allerede i prosessen med transkriberingen av intervjuene.²² Jeg har valgt å transkribere ordrett, men på bokmål i stedet for dialekt. Dette er en del av anonymiseringen av informantene. Derfor har også noen typiske dialektord blitt byttet ut med synonymer på bokmål. Videre har jeg for det meste kuttet ut, og ned, på pauser og gjentakelser, fordi det stort sett ikke er viktig i sammenhengen. Målet er at sitatene skal være lettlest og få frem hva informanten mener, ikke hvordan det ble sagt, med alle de muntlige variasjonene som finnes. De endelige sitatene har likevel en muntlig form, da de ikke er omskrevet, men gjengitt ordrett.

Deretter ble intervjuene kodet og kategorisert. Det ble gjort slik at alle relevante utsagn fra intervjuene ble merket av og sortert i noen hovedkategorier: informantenes forhold til kirken og kristen tro, erfaringer med barnebibelen, erfaringer med annet materiell og tanker om trosopplæring i hjemmet. Innenfor hver av disse ble også utsagnene sortert i underkategorier, for bedre oversikt og sammenligningsgrunnlag. På denne måten fikk jeg derfor raskt og enkelt oversikt over hva de ulike informantene hadde sagt om samme tema.²³ Det gjorde også arbeidet med analysen lettere når jeg kunne ta for meg et emne om gangen. Ulempen med denne kategoriseringen er faren for at sitatene kan tas ut av sammenheng, men jeg har vært bevisst på å også lese sitatet i sammenhengen i intervjuet, før jeg har brukt det i oppgaven.

²² Kvale og Brinkmann, *Det kvalitative forskningsintervju*, 208

²³ Kvale og Brinkmann, *Det kvalitative forskningsintervju*, 227

3 ANALYSE

Det ble foretatt intervjuer med seks foreldre, tre fra hver foreldregruppe, fra henholdsvis barnebibel til fireåringer og Lys Våken. Intervjuene ble foretatt mellom fire og syv måneder etter at barnebibelen ble utdelt, og mellom seks og ti måneder etter Lys Våken. Anne, Jan og Inger er foreldre til fireåringer, mens Kari, Marit og Liv er mødre til elleveåringer, som også har mottatt barnebibelen når de var fire.

3.1 HJEMMENES FORHOLD TIL KIRKEN OG TROSOPPLÆRING

Først vil jeg presentere hvordan foreldrene selv forteller om sitt eget og sitt hjemms forhold til kirken og kristen tro. Anne, Jan, Inger og Marit er alle klare på at de hører til i kirken, sender barna på søndagsskole eller trosopplæringstiltak, men ikke er noe aktive kirkegjengere ut over det. De beskriver det likevel som godt, eller fint, å gå i kirken når de blir invitert sammen med barna, eller ved høytider. Både Anne og Inger trives med å tilhøre kirken, men forteller at barnas far ikke har samme forhold til kirken som de selv. Disse fire foreldrene: Anne, Jan, Inger og Marit, kan man si at har en folkekirkelig tilhørighet til kirken. Det vil si at de går i kirken først og fremst ved høytider, i tillegg følger de barna når de er invitert. Barna deltar på trosopplæringstiltakene, og i noen tilfeller også i kontinuerlig kristent arbeid. Inntrykket er at disse familiene ikke praktiserer troen i noen særlig grad hjemme, men er svært positive til kirken. Familiene er kanskje noe mer aktive i kirken, enn det man vanligvis tenker når man bruker begrepet folkekirkelig tilhørighet, men det er likevel brukt her for å markere at det er et skille mellom foreldrene. Når det kommer til Kari og Liv betegner nemlig begge to seg selv som personlig kristne. Kari forteller at hun liker å gå i kirken på søndagene, men hun får ikke med seg barna sine. Liv går ikke så ofte utenom høytider fordi hun ikke har tid til det, men forteller om et nært forhold til de ansatte i kirken. Alle seks foreldrene er i mer eller mindre grad opptatt av at kristendommen har med seg viktige verdier, og er en viktig del av det norske samfunnet.

Informantene ble spurt om deres tanker om religiøs oppdragelse, om denne skal være nøytral, eller om barna har bruk for kristent innhold i oppdragelsen. Alle mente barna måtte velge selv, men syntes å foretrekke kristendommen, og mente at barna kunne ha bruk for kristent innhold. Anne, Inger og Marit knytter dette spesielt opp mot det at de har valgt å døpe barna, og at de derfor også har sagt at de skal oppdras til den kristne tro. På spørsmål om hva som gjør at det er viktig for henne at barna deltar på trosopplæringen i kirken, svarer Marit slik:

Det har vel litt med, vet ikke jeg, identiteten holdt jeg på å si, for oss som bor i Norge og sånn, det føler jeg. Og i og med at jeg på en måte har valgt å så døpe barna mine og så, synes jeg liksom det er litt viktig at de får. (...) Ja, at de på en måte har kjennskap til det og sånn, og har liksom, ja de har liksom så langt som de på en måte har villet gått på barnekor, altså litt sånne ting og.

De samme tankene finner man igjen hos de andre. At kristen trosopplæring er viktig eller aktuelt, med bakgrunn i dåpen og norsk tradisjon. Anne kommer også med en annen grunn for å delta på kirkens trosopplæring:

Det er jo sosialt og det er jo veldig fint, og altså jeg vil jo at barna mine skal vite hvem Jesus er. At det er ikke sånn at de skal begynne, altså ti år så har de aldri hørt om det, sant.

Her tar hun opp to ting: et ønske om at barna skal kjenne til Jesus, og et sosialt aspekt ved det å delta på trosopplæring. Det sosiale er også de andre opptatt av, når de får spørsmål om hvordan barna likte å delta på trosopplæringstiltaket. Marit sier at sønnen valgte å delta på grunn av de andre som skulle, Kari etterlyser flere deltakere og Jan forteller hvordan datteren lekte godt med de andre. Liv forteller om en eldre sønn som har vært konfirmant, og synes det var kjekt, til tross for at mange ikke liker å gå på selve konfirmasjonsundervisningen. Tidligere nevner hun at han har sagt at det alltid er kjekt når det er sammen med kateketen. Hun knytter altså trivselen også opp mot de ansatte i kirken. Alt i alt er foreldrene fornøyd med trosopplæringstiltakene som barna har deltatt på, og de formidler at de har inntrykk av at barna også synes det er veldig kjekt.

3.2 BARNEBIBELEN

3.2.1 Erfaringer med barnebibelen

De tre foreldrene som nettopp har fått en barnebibel i hus, forteller alle at de allerede har tatt den i bruk, og de har gjerne også en rutine på når, hvor og hvem som leser. Hos Jan er det gjerne datteren selv som finner fram barnebibelen når hun vil at de skal lese i den, og det er oftest moren som leser. Anne forteller derimot at det er far i huset som leser sammen med sønnen om kvelden på sengekanten. Dette er spesielt fordi han ikke selv har vokst opp med å gå i kirken, og hun forteller hvordan andre blir overrasket over at det er han som leser i barnebibelen. Sønnen hadde nemlig fortalt på småbarnstreff at han og pappaen hadde lest i barnebibelen, fordi han kom på det i forbindelse med en sang de hadde sunget der. Også hos Inger er det om kvelden før leggetid, det leses i barnebibelen. Hun sier også at hun tror det at

barnebibelen står rett ved siden av sengen, gjør at de leser i den hjemme hos henne, men dersom noen oppbevarer den i en bokhylle et annet sted, blir det kanskje lest mindre i den. Alle tre synes det er fint å få en bok, da de gjerne også leser andre bøker sammen med barnet. Nå bruker de barnebibelen inn i den miksen av bøker de har tilgjengelig. I noen perioder leses det mye i barnebibelen, og i andre perioder leser de mer i andre bøker.

Inger har også et eldre barn som hun forteller at nå leser selv i barnebibelen, og at den fortsatt er aktuell selv for de som har begynt på skolen. Kari, Marit og Liv husker barnebibelen godt, selv om det er noen år siden deres barn fikk den. Marit forteller at de har brukt den mye opp igjennom, at barna gjerne valgte å lese i denne om kvelden, og at hun husker at det var noen fortellinger de leste igjen og igjen. Kari har også lest mye i barnebibelen for barna sine opp igjennom, ikke så mye nå lengre, men det hender faktisk fortsatt. Hun sier at barna kunne den utenat etter hvert, og at de har lest så mye i barnebibelen at den ene ble så utslitt at hun spurte om hun kunne få en ny, noe de fikk. Også Liv forteller om en utslitt barnebibel som barna har bladd i og lest mye i. Sønnen som deltok på Lys Våken kan også fortsatt få lyst til å lese i barnebibelen. Hun mener at den fortsatte interessen kan ha sammenheng med at når han blir interessert i noe, så opptar det mye oppmerksomhet.

I forhold til utforming trekker flere av foreldrene frem at barnebibelen har fine bilder, sammen med det at fortellingene er forenklet, slik at de er lettere å forstå for fireåringene. Det er en fin bok, som i alle fall Anne og Kari forteller at de gjerne vil ta vare på for barna. Eneste kritikken mot boka kommer fra Anne, som mener at det er litt vanskelige navn og litt enkle setninger. Hun sier selv at det ikke er så mye å gjøre med navnene, men savner noen steder litt mer forklarende tekst.

3.2.2 Barnebibelen som gave

På spørsmålet om hva de har satt mest pris på av gaver, nevner alle seks barnebibelen, noen sammen med andre ting. Marit begrunner dette med at det er fordi bøker kan bli brukt flere ganger, og Inger mener at bøker er noe alle bruker. Også selve utdelingen av barnebibelen i kirken, skryter de av. Anne beskriver at sønnen synes det var spennende med mange folk i kirken, og kjekke aktiviteter. Inger forteller at det er en stor dag når barna får barnebibelen, der også besteforeldre og faddere inviteres til kirken.

Både Anne, Jan, Inger og Marit er tvilende til om de selv hadde kjøpt barnebibelen til barna sine, men de understreker at de setter stor pris på å få den i gave fra kirken. Slik som Jan sier:

Ja, jeg synes det er veldig, veldig kjekt at vi har den, og at vi kan få bla frem og kan fortelle disse her historier og sånn.

Selv om de ikke selv hadde kjøpt barnebibelen, setter de pris på muligheten til å kunne lese denne for barna sine. Fortelle fortellingene, og som Marit sier, putte inn noe som de ikke selv hadde kommet på å ta med. Anne forteller også at det er fint at den er med på å gjøre barna kjent med bibelfortellingene:

Det er jo veldig fint at de får den da synes jeg, det er jo en, det gjør jo at barna blir kjent med Bibelen på en måte. Altså, det er jo ikke sikkert vi hadde lest i den hvis han ikke hadde fått den, egentlig, jeg vet ikke.

Kari forteller også at de har satt stor pris på barnebibelen som gave fra kirken, og hun ser på den som en veldig viktig gave:

Det tror jeg faktisk er den, det er den beste gaven et barn kan få. Uansett om det kommer fra menigheten eller, ja.

3.2.3 Barnebibelen og trosspørsmål

I oppfølgingsintervjuet var søkelyset på de spørsmålene barn kan stille, som har sammenheng med tro. Som hvor vi kommer fra, hvor vi skal, hvorfor noen er fattige, og så videre. Foreldrene ble spurt om disse spørsmålene kommer i sammenheng med lesing i barnebibelen, og om de tenker at barnebibelen kan bidra med noe inn i samtalene som kommer ut ifra slike spørsmål. Det var bare Anne og Inger som takket ja til oppfølgingsintervju, men Liv fikk også spørsmålene da hun ble intervjuet.

Liv forteller om mange ulike spørsmål sønnen har stilt mens de har lest sammen. Dette har vært ting han kanskje ikke helt forstår: som hvordan noen kan være så slemme at de kaster noen i løvens hule, hvorfor Adam og Eva ikke hadde klær på seg, og at de ble kastet ut av hagen bare på grunn av et eple. Når spørsmålene blir mer dype forteller hun at hun må tenke seg om før hun svarer, for det er spørsmål som hun ikke forventer. Inger husker ikke noen konkrete spørsmål barna har stilt mens de har lest i barnebibelen, men hun er tydelig på at mange av spørsmålene de stiller, kan komme ut ifra historier de har lest tidligere.

Men det er ikke sikkert det kommer opp akkurat der og da når en leser boka, men det at en sitter og så leser i den boka kan jo gjøre at de begynner å reflektere og tenke, og spørsmålene kan komme neste dag eller uken etterpå. Så jeg tror jo at boken er med på, og historien er med på at de reflekterer, men det er ikke sikkert det kommer der og da. Men det kan jo komme etterpå.

Anne opplever at de fleste spørsmålene knyttet til barnebibelen går på alle de rare navnene, men sønnen har bare nettopp begynt å stille slike store spørsmål.

I forhold til hvordan barnebibelen kan bidra med svar på spørsmålene, forteller Inger og Anne at de svarer på barnas spørsmål med å vise til at vi tror på forskjellige ting. Begge to kan gjerne bruke bibelfortellingene til å svare på hvor menneskene kommer fra, eller hva som skjer etter døden, men de forteller også barna at andre tror noe annet. Inger sier:

Så har vi snakket og da har vi fått snakket om at noen tror det, og noen tror andre ting, sant. Altså, liksom, forskjellige ting, så kan de, ja, velge hva de, de vet i alle fall at det er ulike tanker om hva som skjer.

For Liv kommer ikke dette med flere synspunkt inn før barna blir litt eldre, når de var små svarte hun det Bibelen fortalte. Hun uttrykker et sterkt håp om at det er noe etter døden, men forteller også at det er vanskelig å vite, selv om det er det hun forteller til barna. Hun sier:

Ofte når jeg snakker, når jeg snakker med barna om ting og sånn så snakker jeg jo om det ut ifra Bibelen. Ofte så tar jeg ikke mine tanker oppi det, for jeg er voksen og har da ofte tenkt litt mer om ting. Sant, når de sier det at, ja Gud skapte jorden på syv dager for eksempel (...) Var det syv dager eller var det syv tusen år (...) Men det, til ungene så er syv dager syv dager, sant det er litt sånn det, hadde vi hatt samtalen nå så hadde jeg kanskje tatt det på en annen måte. Sant, the big bang sant og litt sånne ting.

3.3 ANNET MATERIELL

3.3.1 Erfaringer med kristuskransen

Under tiltaket Lys Våken fikk barna selv perle hver sin Kristuskrans, som de fikk med seg hjem. Kari var med som voksen leder på tiltaket og kjente derfor til kransen, og hadde hørt flere ganger hva perlene sto for. Hun forteller at noen av deltakerne slet med å perle kransene, og at det kunne bli frustrerende for de som ikke fikk det til. Men på videre spørsmål om hun tenker at det ødelegger barnas forhold til kransen også etterpå, svarer hun at hun egentlig tror barna er til stede i det som skjer der og da, og så glemmer de det etterpå uansett. Men hun trekker frem at kransene fort blir ødelagt, som en av grunnene til at kanskje ikke alle tar de i bruk hjemme etterpå.

Angående om de har brukt kransen hjemme, svarer både Kari og Marit nei. Marit forteller at sønnen viste frem armbåndet og fortalte hva hver perle sto for, når han kom hjem fra Lys

Våken, men at hverken han eller hun husker hva perlene står for i dag. Ikke er hun sikker på hvor kransen er i dag heller. Kari legger derimot til at hun har faktisk gått gjennom perlene noen ganger med sønnen, og tatt det opp når det passer for å snakke om følelser. Hun forklarer:

Nei, det er liksom sånn, hvis jeg ser han for eksempel er litt utenfor og lei, at hvis du hadde vært en perle nå, hvilken perle hadde du vært da? Og vinklet det litt den veien da, og snakket om, at, ja.

Jeg fulgte opp med å spørre om hun syntes det fungerte å bruke kransen på den måten og hun svarte:

Ja, egentlig. Det er jo en måte å gripe tak i ting på som. Det blir ikke så personlig når du snakker om noen perler, som når du snakker om deg selv.

På videre spørsmål om kransen har blitt brukt som en bønnekrans, forteller hun at sønnen ber aftenbønn, men hun opplever at å bruke kransen som bønnekrans er litt mer katolsk enn luthersk, og ikke noe de har gjort hjemme.

Liv forteller at Kristuskransen har fått fast plass rundt en engel på kjøkkenet hjemme hos dem, slik at sønnen ikke skal miste den. Det hender at sønnen også henter kristuskransen og tar den på seg. For ikke så lenge siden var kransen hans forsvunnet, men når de fant den igjen, tok han den på seg og viste moren to perler som han husket symboliserte døden og livet. I løpet av intervjuet fikk Liv se en oversikt over perlene på kristuskransen, og hva de ulike symboliserte. Denne ble hun veldig interessert i, og ville ha den med seg hjem slik at hun kunne gå gjennom betydningen av perlene sammen med sønnen sin. Liv er tydelig på at hun synes kristuskransen var en veldig fin gave:

Jeg synes jo, det er jo sånn som jeg sier og, at jeg synes jo denne (kristuskransen, red.anm.) og ja det korset, det er vel egentlig de fineste tingene de har fått i tillegg til Bibelen.

Korset hun henviser til, er et gripekors som de får i konfirmasjonsundervisningen, og med Bibelen forklarer hun videre at hun mener barnebibelen.

3.3.2 Annet materiell som settes pris på

Menigheten har delt ut mange forskjellige gaver, og foreldrene ble spurt om de husket noen, og hvilke de har satt pris på av disse. I noen av intervjuene kom vi i snakk om dåpslyset som barna fikk når de ble døpt. Ingen av de som nevnte dåpslyset hadde pleid å tenne lyset på dåpsdagen, men Anne og Inger fortalte at de tok vare på det som et minne for barna, gjerne

sammen med dåpskluten og andre minner fra de var helt små. Inger nevner da også at hun bare fikk dåpslys til de eldste barna, men ikke til den siste dåpen som var i en annen kirke, og da savnet hun det. Også Kari har tatt vare på dåpslyset for å sette frem i konfirmasjonen.

Anne trekker frem en annen bok de hadde fått tidligere, som en fin gave. Denne boken har bilder fra den lokale kirken, og har tykke sider slik at barna lett kan bla i den selv. Boken deles ut i forbindelse med en kirkevandring hvor barna får se på bildene i boken, og finne tingene inne i kirken. Jeg spør Inger om hun husker denne boken, og hun svarer at selv om det ikke er den som er mest brukt hjemme, var det veldig kjekt på kirkevandringen:

Nei, men vi brukte jo den, og de syntes jo det sant, sånn som når vi var i kirken der og så gikk gjennom, så for den, vi fulgte jo. Det var bilder i boka da sant, så vi skulle gå og lete etter dette i kirken. Så det var jo veldig kjekt, så vi fikk jo en rundtur, kjempefin rundtur i kirken, og så at barna og ble mye mer kjent med kirken sin.

Anne kobler også boka opp mot dette at barna blir kjent med kirken sin, i form av hva de husker, og at de kan se på bildene i boka senere også:

Ja, for han husker jo når, sånn som når lillebroren ble døpt så var det liksom, var jo i fjor det når han hadde fått den boka, faktisk. Sånn så da ser han jo, han snakket vel om den dåpsfontenen der, eller den, ja. Liksom, så det husker han jo.

Også Kari husker denne boken, og forteller at selv om man ikke ser i den så mange ganger før den legges bort, så er det veldig fint fordi den viser bilder fra den lokale kirken:

Den blir personlig og nær, det er kirken vår.

Det kan se ut som om bøker og lesestoff stort sett slår godt an hos både foreldrene og barna. Inger forteller på et tidspunkt om et fortellingshefte med tegneserier, som datteren fikk med seg hjem etter søndagsskolen. Dette likte hun veldig godt, og leste selv i bilen. Slike ting kunne Inger også se for seg å få i sammenheng med et trosopplæringstiltak. Marit er en av de som setter stor pris på bøker, og forteller at hun har noen bøker om kristne verdier, som for eksempel at man ikke skal lyve, som hun har lest mye sammen med barna. Marit og Liv kommenterer også en annen bok barna fikk i forbindelse med dåpsskolen, som seksåringer. Ingen av dem husker at det var da barna fikk boka, men de husker tittelen. Hos Marit har de lest denne boka mye, og Liv husker at barna hennes syntes fortellingen i den boken var veldig kjekk. På dåpsskolen lagde også barna et kors i mosegummi. Liv husker hvor stolte barna var når de kom hjem med dette som de hadde laget helt selv.

I et tidligere sitat nevnte også Liv et gripekorset som ene sønnen fikk i konfirmasjonsundervisningen, og at dette var en av de fineste tingene de har fått. Hun har blitt fortalt av sønnen, at korset kan man holde når man kjenner man trenger det, hvis man trenger litt styrke. Utover det har de ikke egentlig snakket noe om gripekorset, men hun har observert at han har det med seg rundt omkring. Dette uttrykker hun litt forundring over, hun hadde ikke trodd at han skulle ta det så aktivt i bruk, men hun ser stadig korset der hvor han har sittet.

3.3.3 Annet materiell med blandet mottakelse

Foreldrene er litt unnskyldende når de blir spurt om gaver de har fått som ikke har blitt brukt, det kan virke som om noen av de synes det er litt dumt å medgi at det har blitt liggende ubrukt. Disse tingene som blir presentert nå, er de heller ikke helt enige om hvorvidt det har blitt tatt i bruk eller ikke.

Dette skjer for eksempel i sammenheng med et bilde av kirken, som de har fått til en av barnas dåpsdager. Anne svarer litt unnlattende om at de ikke har hengt det opp enda, før hun konkluderer med at de nok ikke kommer til å henge det opp, men legger til at det sikkert er noen andre som gjør det da. Anne begrunner senere hvorfor de ikke har hengt opp bildet, med at det kanskje kunne vært modernisert, og at hun ikke vil at kirken skal henge fremme på veggen i hjemmet:

Og det er ikke alltid du vil ha, at det liksom viser så veldig. Sånn, her er kirken min, heller. At det er liksom, det henger. Altså på et barnerom så gjør det kanskje ikke så mye, men det er jo det. Jeg vet ikke, da ser jo ikke folk det der, altså jeg vet ikke.

Marit forteller at de har hengt opp bildet en liten stund, før det ble skiftet med andre ting. Hun vil likevel ikke helt gå med på at det var en gave de ikke hadde trengt å få, særlig fordi barna selv syntes det var så stas å få det som gave på døren. Det er bare Kari som nevner at dette bilde av kirken også har teksten til en aftenbønn. Hos henne henger det ene bildet oppe over senga til ett av barna fremdeles, mens det andre vet hun ikke hvor er.

En CD har de også fått. Denne har menigheten besluttet å ikke dele ut lenger, og det samsvarer godt med det Anne og Inger forteller. De bruker heller spotify enn CD, dersom de skal høre på musikk. Liv derimot, forteller at de fikk en Øystein-CD²⁴ for noen år siden, som de hørte mye på i bilen.

²⁴ Gratis CD-er som deles ut av Øystein-prosjektet, Ungdom I Oppdrag.

Anne og Inger forteller også om en boks med kort til bruk i familien. Disse omhandler ulike høytider og situasjoner, og kan tas frem for å leses og starte samtaler når det passer. Kortene har ikke blitt brukt hos noen av dem. Anne tror at selv om hun kanskje kunne brukt kortene ved ulike høytider, så hadde ikke barna forstått så mye av det. Hun blar gjennom kortene mens vi snakker,²⁵ og kommenterer at sønnen i alle fall har vært for liten til å forstå noe av kortene tidligere, men at nå når han spør om mye forskjellig, så kunne hun kanskje funnet de frem likevel. Sønnen var uansett for liten når de fikk kortene i gave. Inger er helt klar på at kortene ikke har blitt brukt, og hun begrunner det med at hun ikke synes hun trenger noen kort for å snakke med barna sine. Jeg spør om hun kanskje opplever det som litt høy terskel, eller kunstig, å sette seg ned med et kort, da svarer hun:

Ja, for det er litt, det er ikke sikkert den treffer akkurat der en, der og da, sant. Altså hvis at barna har kommet hjem fra barnehage og skole så spør jeg kanskje, hva har vært det kjekkeste med dagen din i dag, sant. Og så bygger en videre på det, da kan det hende kortene ikke treffer, men sant, og så kan det hende at jeg har et sint, trist barn som kommer hjem en dag, så bare sånn, hva er det som har skjedd i din dag i dag, så er det sånn hvorfor. Altså da går du der, for det er ikke sikkert de kortene treffer den, for å si det sånn.

Hun tror det blir lite brukt fordi det ikke fungerer i praksis, og mener også at det blir litt sløsing med penger når det ikke blir brukt.

3.3.4 Foreldrenes gavetips

Foreldrene ble også spurt om de hadde noen tips til gaver som de hadde satt pris på å få, og som hadde blitt brukt hjemme hos dem. Jan var den eneste som ikke svarte på dette spørsmålet. Anne foreslår sangkort med kristne barnesanger, hvor det er flere kort i en eske med ett bilde på ene siden, og en sangtekst på den andre. De har slike med andre barnesanger på hjemme, og har brukt de mye sammen med barna. I forhold til aldersgruppe, tenker hun at det kan passe lenge:

Ja, og jeg tror det passer, sikkert fra du er null til seks år. I alle fall, for det jo sånn. Nå bruker vi jo det mest på han (yngste barnet, red.anm.), men jeg tror Per, han på fire, han synes de sikkert er like kjekke han egentlig.

²⁵ Materiellet var i utgangspunktet ikke til stede under intervjuene, men intervjuet med Anne ble gjort på et kontor hvor disse kortene sto i vinduskarmen. Hun la merke til dem selv, og ville se om det var de samme.

Anne nevner også at de gjerne kunne fått en liten trefigur eller engel i stedet for et bilde, at det hadde vært lettere å sette frem.

Inger trekker frem ulike typer bøker som gode gavetips, slik som fortellingsheftet fra søndagsskolen eller oppgavebøker hvor de kan tegne, lese en historie og løse oppgaver sammen, det synes barna hennes er veldig kjekt. Også for både Liv og Marit er det bøker de trekker frem som noe som blir satt pris på hjemme hos dem. Marit har ungdommer hjemme, men mener at de fortsatt kan få bøker, hun leser enda for sønnen på tolv år, for eksempel. Hun har hatt god erfaring med bøker hvor det tas opp kristne verdier og hvordan man skal være mot hverandre. Kari er også inne på en bok med fortellingen om Noahs ark i kombinasjon med en Noahs ark leke, dette er noe hun tror vil passe både til gutter og jenter. For de eldre barna er hun usikker, men nevner filmer med gode kristne budskap, som også er spennende å se.

3.4 NOEN TANKER OM AT KIRKEN DELER UT GAVER

Både etter oppfordring gjennom spørsmål, og på eget initiativ, delte foreldrene noen generelle tanker om det at kirken deler ut gaver til de barna som er døpt. De fikk blant annet et spørsmål om det er noe poeng i at kirken deler ut gaver. Anne sier hun synes det er kjekt med oppfølging fra kirken og utdyper:

Nei, jeg synes jo det, det hjelper jo at du liksom får en bedre tilknytning. For jeg tenker hvis du ikke hadde fått den oppfølgingen så hadde det kanskje vært lett at du, ja, kirken er noe du går i når det, altså hvis du ikke er så flink å gå i kirken da på en måte. Det hjelper jo at du, blir kanskje mer dratt inn i, sånn som at du er på kirkevandring og får den (bildeboka av kirken, red.anm.), og at du, når du er fire år så går du i kirken og får Bibelen og så, altså.

Jeg følger opp med å spørre om det hun mener er at det er positivt med tanke på å knytte bånd med kirken, og hun fortsetter:

Ja, jeg tenker det. Og at, det er jo kjekt for ungene å få noe og, at de har noe å kikke i etterpå sånn som den boka (bildeboka av kirken, red.anm.) og Bibelen og. Det hjelper de å huske ting. Og jeg husker det jo selv fra jeg var liten, sånn.

Jan er inne på noe av det samme, han tenker at gaver fra kirken kan være med på vekke en interesse for kirken hos barna. Det synes han er viktig på grunn av tradisjonen Norge har som

et kristent land. Litt tidligere i samtalen er han også inne på at han synes budskapet som formidles gjennom barnebibelen er en god trygghet å ha.

Inger mener at å dele ut slike gaver som barnebibelen, er en god måte å følge opp barna på. Jeg har tidligere nevnt at Inger i sammenheng med familiekortene var opptatt av at det er sløsing med penger å dele ut gaver som ikke blir brukt, og at ressursene heller burde brukes på noe annet. Hun kommer tilbake til dette når hun får spørsmålet om det er noe poeng at det deles ut gaver i kirken:

Ja for det er ikke bare det at de skal dele, altså at det koster også, altså tingen i seg selv, men de skal bruke tid på å så gi det ut og.

Hun er tydelig på at hun setter pris på oppfølging i form av materiell som kan være lærerikt for barna, eller skape gode stunder i hjemmet, men er også opptatt av at kirken bruker både økonomiske og ansattressurser på en fornuftig måte.

For Kari er det et viktig poeng at det å dele ut gaver kan vise de som har dårlig nettverk at de har noen rundt seg som bryr seg om dem. Hun tenker at en gave fra kirken kan være en påminnelse om at man ikke er alene. Liv er inne på noe av det samme, opplevelsen av at noen bryr seg, når hun beskriver hvordan hun selv opplevde det at barna fikk gaver fra kirken:

Jeg husker når han var liten når vi fikk gave, når, så, jeg forventet det jo ikke, så jeg husker jeg ble så overrasket, her kom de på døren, sant og gav oss ting, sant. Det er liksom den der, at bare det å bli satt pris på, sant, det at du har en liten. Så det, nei for oss har det vært en fin ting egentlig.

Liv er også tydelig på det at sønnen setter veldig stor pris på alle gaver, det å få en gave er en stor ting i seg selv. Han tar det i bruk uansett hva det er, og uttrykker at alt er det fineste han noen gang har fått.

Marit sier også at barna syntes det var stas å få gaver. For henne er det i tillegg et poeng at kirken deler ut gaver, fordi det er ting som hun ikke nødvendigvis selv hadde tatt med i barnas oppvekst hvis de ikke hadde fått de som gave fra kirken, slik som for eksempel bøkene som de har lest mye. Derfor synes hun det er viktig at kirken deler ut slike ting.

Ingen av foreldrene jeg snakket med har noen negative tanker om at kirken deler ut gaver. Jan og Kari er litt tvilende til om absolutt alle setter like stor pris på det, men sier ikke så mye mer om det. Marit svarer slik når hun blir spurt om hun følte at hun måtte lese barnebibelen for barna, fordi de fikk den i gave:

Nei, for det, det tenker jeg det at det velger du selv. Og så tenker jeg det at hvis du på en måte personlig som foreldre, overhodet ikke vil det, da hadde du kanskje ikke døpt ungene.

4 DRØFTING

I den foregående analysen kom det frem mange erfaringer med barnebibelen, kristuskransen og øvrig materiell utdelt i den aktuelle menigheten. I den videre drøftingen vil jeg bruke funnene i analysen til å svare på noen delspørsmål, som en hjelp for å til slutt svare på forskningsspørsmålet: «Hvilke kvaliteter har trosopplæringsmateriell som blir tatt i bruk i hjemmet?». Delspørsmålene er: Blir det utdelte materiellet brukt? Hva er det som gjør at noe materiell blir tatt i bruk av mange, mens annet bare av noen få, eller ingen? Hvordan blir materiellet brukt? Er det bare bruk som bestemmer materiellets nytte for trosopplæring?

4.1 BLIR DET BRUKT?

Det første delspørsmålet er altså om det utdelte materiellet blir brukt. Her er det de tingene som den aktuelle menigheten deler ut, vi kan si noe om. Intervjuene ble gjort med utgangspunkt i enten barnebibelen eller kristuskransen. Alle foreldrene hadde barn som hadde fått barnebibelen utdelt, enten nettopp eller for noen år siden, og alle kunne bekrefte at de hadde tatt den i bruk hjemme. De seks foreldrene ble delt inn i to grupper ut ifra inntrykket de gav i intervjuet om deres forhold til kirken. Fire med folkekirkelig tilhørighet og to som var personlig kristne. Det er forskjeller både mellom gruppene og innad i gruppene, men på ett punkt er alle helt enige, de leser, eller har lest barnebibelen for barna sine. De tre foreldrene som har barn som har fått kristuskransen er ikke like unisone på spørsmålet om de har tatt den i bruk. De svarer henholdsvis nei, litt og ja. Det samme ser vi for mye av det andre materiellet som de kommer inn på i løpet av intervjuene, noen tar det i bruk, mens andre ikke. I tillegg er det ikke alle seks som husker alt, derfor er det mye av det andre materiellet bare noen av foreldrene sier noe om. Tre av foreldrene sier at de har tatt vare på dåpslyset som et minne. Tre av de forteller om boken med bilder fra sin lokale kirke, som de har lest i noen ganger. To husker en bok barna fikk på dåpsskolen, som de leste mye da. Bildet av kirken er det tre som husker å ha fått, hvor en av de ikke har hengt det opp, en har hatt det oppe og byttet det ut, og den siste har det fortsatt på veggen. Og to av de nevner at de fikk noen familiekort som de ikke har tatt i bruk. Utenom disse tingene som menigheten deler ut som gaver, er det flere av foreldrene som er inne på andre ting med kristent innhold, som de har eller ville satt pris på, hvor bøker er en gjenganger. Alt i alt er de positive til det meste, og har tatt mye av materiellet i bruk, om ikke alltid alt.

4.2 HVORFOR?

Det fører oss videre til neste spørsmål: Hva er det som gjør at noe materiell blir tatt i bruk av mange, mens annet bare av noen få, eller ingen? Først skal vi se på barnebibelen som alle foreldrene jeg har snakket med, bekrefter at de har tatt i bruk hjemme. Ett av spørsmålene de fikk, var om de hadde kjøpt barnebibelen selv til barnet sitt, dersom de ikke hadde fått den i gave fra kirken. De fire foreldrene med folkekirkelig tilhørighet svarer alle at de er usikre på om de ville kjøpt den selv, eller at de er sikre på at de ikke ville gjort det. Alle fire legger også til at de setter stor pris på å ha fått den i gave. Vi ser altså at barnebibelen blir brukt, også i de hjemmene hvor de sannsynligvis ikke ville gått til innkjøp av den på eget initiativ. Hvorfor bruker de den da? Dette har de ulike begrunnelser for, men det som ser ut til å gå igjen er at det er en bok, og en bok er ikke så vanskelig å bruke. Alle leser andre bøker for barna sine, så det å lese barnebibelen i tillegg, når barnet vil det, ser de på som naturlig. Barnebibelen nevnes av alle som den, eller en av de gavene foreldrene har satt aller mest pris på. En av de begrunner dette også med at barnebibelen er noe alle bruker, mens en annen poengterer at det er fordi de har brukt den igjen og igjen. De foreldrene som er personlig kristne, forteller om en barnebibel som har blitt så mye lest og bladd i at den er helt utslitt. Også de andre bøkene barna har fått i gave ser det ut at foreldrene er enige om at blir tatt i bruk, noen blir mer lest i enn andre, men ingen av foreldrene forteller at de har lagt bort en bok uten å bla i den. Det er nok av samme grunn, bøker er noe alle har erfaring med fra tidligere, det er lett å vite hvordan en bok skal tas i bruk. Kristuskransen, dåpslyset, eller bildet av kirken gir seg ikke selv hvordan det skal brukes, på samme måte som en bok. De fleste forstår jo at et armbånd skal bæres på armen, et lys tennes og et bilde henges på veggen, men når disse tingene er tillagt et kristent innhold ser det ut til at de oppfattes på en annen måte. Å ha bildet på veggen kan synes for Anne å gi en for tydelig plass for kirken i hjemmet, men for Kari er det fint å ha det over sengen til sønnen. Å bruke kristuskransen til å be med er fjernt for Kari, selv om både hun og sønnen ber. Liv derimot viser interesse for å bruke kristuskransen mer etter intervjuet. At dåpslyset kan tennes på dåpsdagen, og ikke bare tas vare på som et minne, sier seg absolutt ikke selv. En kvalitet ved trosopplæringsmateriellet som gjør at foreldrene har tatt det i bruk, er altså at det er *selvinstruerende*. Det er intuitivt hvordan materiellet skal brukes hjemme.

Av det materiellet som foreldrene svarte at de ikke hadde tatt i bruk, er det spesielt én ting som går igjen. Gavens bruksområde dekker ikke et behov som hjemmet allerede har, eller passer inn i hjemmets eksisterende praksiser, for eksempel familiekortene. De mødrene som delte erfaringer med disse, kjente ikke på noe behov for kort til å starte samtaler med, eller for

å lese om høytidsdager. Eller kristuskransen som kan brukes ved å be en bønn for hver enkelt perle, noe som er en ny og ukjent praksis til og med for en mor som er personlig kristen. Disse gavene kan tilføre noe nytt, eller bidra med noe mer inn i familien. Men noen ganger kan det også slå ut feil, og så blir materiellet ikke tatt i bruk i det hele tatt fordi det oppleves som fremmed, eller rett og slett unødvendig. For alle foreldrene, men spesielt de med en folkekirkelig tilhørighet, er det gaver i form av ting de allerede bruker hjemme, men med kristent innhold, som står øverst på listen over tips til gode gaver, slik som sangkort, bøker, oppgavehefter og filmer. Bøkene blir tatt i bruk nettopp fordi de kan brukes inn i den etablerte rutinen familien har ved at de leser for barna på sengekanten. At materiellet er en ressurs som passer inn i en *etablert praksis* i familien, er altså også et viktig kvalitetskriterium som spiller inn på om det blir tatt i bruk.

Enda et kvalitetskriterium ser vi i sammenheng med hva som skjer rundt utdelingen av materiellet. *Foreldreinvolvering* i sammenheng med utdelingen kan se ut til å være et viktig bidrag til at det blir tatt i bruk i større grad. Liv var veldig interessert i å lære mer om kristuskransen. Det må poengteres at kristuskransen i denne menigheten ikke ble delt ut med en tanke om at den skulle brukes som bønnekrans hjemme, men dersom det skulle vært et mål, ser vi at det er ubrukte muligheter her. Det er verdt å spørre seg om kanskje kristuskransen kunne blitt tatt i bruk i større grad hjemme, dersom foreldrene ble involvert og engasjert i hvordan den kan brukes. Slik kunne foreldrene fått muligheten til å være med å ta mer initiativ til bruk. Kari forteller egentlig at hun bruker kristuskransen til å snakke med sønnen om følelser, selv om hennes første svar er at den ikke er i bruk. Da tenker hun kanskje på at sønnen ikke har tatt den i bruk selv. Kari var med på trosopplæringstiltaket og kjenner godt til kransen, det kan ha noe å si for at hun faktisk bruker den hjemme. At foreldrene er fortrolig med materiellet øker nok sannsynligheten for at det blir brukt. Barnebibelen legger automatisk opp til involvering av foreldrene, fordi barna som regel ikke kan lese når de får den i gave. Kanskje bør foreldre involveres i større grad også i det trosopplæringsmateriellet som deles ut til de eldre barna? En måte å gjøre dette på kan være å informere om hvordan materiellet kan brukes hjemme, mens foreldrene er til stede, eller lage en utfordring som tar i bruk materiellet, og som barn og foreldre må gjøre sammen hjemme. I oversikten over gaver som den aktuelle menigheten deler ut, står også Bibel til 5.klasse. Det er interessant at ingen av de tre foreldrene som har hatt 5.klassinger forteller om at de har fått denne. Muligens har ikke barna deltatt på tiltaket hvor Bibelen ble delt ut, men kanskje har dette også med foreldreinvolvering å gjøre. Mens barnebibelen er et middel til foreldre-barn kontakt, er ikke 5.klassebibelen det. Vi vet ikke noe om hvordan barna selv eventuelt tar imot 5.klassebibelen,

men foreldrene forteller i alle fall ikke om den. Fra foreldrenes perspektiv ser det ut til at de gavene som tas i bruk, ofte har et element av foreldreinvolvering ved seg. Foreldrene har som vi vet den viktigste påvirkningen på barnas tro. Det at foreldrene involveres er ikke bare viktig for selve bruken av materialet, men det gir også barna foreldre som deler kristen tro med dem, som deltar i den kristne oppdragelsen. I familier hvor dette ikke er et stort fokus, kan det ha stor betydning for barnas kristne identitet at foreldrene snakker positivt om, eller er aktive i bruken av trosopplæringsmaterialet.

Andre begrunnelser foreldrene kommer med for hvorfor, eller hvorfor ikke de har tatt materialet i bruk, kan være praktiske årsaker. Når det er snakk om barnebibelen er Inger inne på at hun tror de leser i barnebibelen hjemme fordi den står i bokhylla ved sengen, altså at den er lett tilgjengelig. Andre praktiske begrunnelser ser vi også i sammenheng med hvorfor kristuskransen ikke er tatt i bruk. Foreldrene forteller om at den blir fort ødelagt, at de har glemt hva perlene står for, eller at de ikke husker hvor den er lenger. At Anne ikke har hengt opp bildet, begrunner hun blant annet med at hun synes det kunne vært litt modernisert, slik at det passer bedre i hjemmet. En fellesnevner for disse begrunnelsene kan være et behov for at materialet har god utforming. At bildet er utformet på en sånn måte at det kan passe inn i mange hjem, at kristuskransen kanskje må knyttes med en annen tråd slik at den ikke så lett ryker. Om bildet henges på veggen, kristuskransen får fast plass rundt en engel, eller barnebibelen plasseres i nærheten av sengen, er noe menigheten har begrenset mulighet til å gjøre noe med, annet enn å oppfordre til å ta det i bruk ved utdelingen, blant annet gjennom foreldreinvolvering. Men hvordan materialet er utformet spiller også en rolle i dette spørsmålet. Alle foreldrene jeg snakket med synes barnebibelen var en fin bok som passet til aldersgruppen. Om de ikke hadde likt boken hadde de kanskje ikke hatt den så lett tilgjengelig hjemme. Vi kan derfor si at en annen kvalitet ved trosopplæringsmaterialet som blir tatt i bruk, er at det er *godt utformet*. Materialet må være noe som innbyr til bruk. Utformingen av materialet er ikke bare en viktig kvalitet sett fra foreldrenes perspektiv, men også fra menighetens. Det er viktig at vi vet hva materialet formidler. Det er ikke likegyldig hvilken kristen barnebok vi velger å dele ut. Det er mange å velge mellom, og det er mulig å få tak i både gode og dårlige bøker.

4.3 HVORDAN?

Videre er det aktuelt å spørre: Hvordan blir materialet brukt? Det sier oss noe mer om hva det er som gjør at disse familiene bruker det, men også litt om verdien av å dele det ut. Bøkene blir selvsagt tatt i bruk på den måten at foreldrene leser dem for barna, eller barna leser selv.

Barnebibelen er også en bok som ikke bare brukes når barna er små, flere av foreldrene forteller at barna har lest i den, eller blitt lest for i mange år inn på barneskolen. Men vi ser også at noen av foreldrene utdyper sine tanker rundt hvordan barnebibelen blir brukt. For det første er både Anne og Kari tydelige på at dette er en bok de vil ta vare på for barna som et minne, og ser altså ikke bare på den som en bruksbok. For det andre forteller de fleste av foreldrene at de ikke bare leser fortellingene for barnet uten å tenke over hvilke fortellinger det er de leser. De setter pris på at de kan bruke barnebibelen til å gjøre barna kjent med bibelfortellinger. Kanskje er det slik at noen faktisk ikke hadde fortalt disse fortellingene til barna, om det ikke var for at de fikk barnebibelen i gave. Også boken med bilder fra kirken og andre kristne bøker, brukes på denne måten. For å gjøre barna kjent med sin egen kirke, og for å lære barna om kristen tro eller kristne verdier. Anne sier hun gjør dette fordi hun vil at barna skal vite hvem Jesus er, Jan synes budskapet er en god trygghet som han kan formidle videre til barna, og Marit setter pris på at bøkene tar opp ting som hun ikke selv hadde tatt inn i oppdragelsen. Noen av de kobler også det å lese i barnebibelen, eller bruke annet av materialet, opp mot å følge opp løftet de gav i dåpen, om at barna skal oppdras til kristen tro. Dette er et eksempel på et samarbeid mellom hjem og kirke som fungerer godt. Kirken deler ut gaver for å bidra til trosopplæring i hjemmet, og hjemmet setter pris på gavene fordi de er en hjelp til å følge opp løftet om opplæring i kristen tro. De tre som svarte på oppfølgingsspørsmål, forteller også at de kan bruke barnebibelen og fortellingene fra den, for å svare barna på de store spørsmålene de stiller. Liv brukte bibelfortellingene som det eneste svaret til barna så lenge de var små, mens Anne og Inger bruker fortellingene som et av flere mulige svar når de snakker med barna. Barnebibelen er en ressurs for foreldrene, for å gi kristne svar på spørsmålene barna stiller, og for å fortelle bibelens fortellinger. Det at materialet kan være en *ressurs til trosopplæring* for foreldrene, er enda et kvalitetskriterium som spiller en rolle for at det blir tatt i bruk hjemme. Foreldrene vil gjerne at barna skal kjenne til kristendommen og kirken, og særlig for de med folkekirkelig tilhørighet ser det ut til at de opplever materialet som en hjelp til å gjøre nettopp det. Her er det verdt å ta opp igjen en av de tidligere nevnte kvalitetskriteriene, at materialet har god utforming. Det finnes mange forskjellige barnebibler, og disse gjenforteller bibelfortellingene på ulike måter. Dersom foreldrene opplever at materialet er en ressurs for å lære barna noe om kristen tro, er det menighetens ansvar at innholdet i materialet som deles ut er godt.

Det må også nevnes at noe av materialet blir tatt i bruk på en ikke-aktiv måte. Dåpslyset som ligger i en minneboks, bildet som henger på veggen og kristuskransen som har en fast plass på kjøkkenet, er eksempler på det. Men også barnebibelen og de andre bøkene er i ikke-

aktiv bruk når de står fremme i en bokhylle. Dette er en annen måte å bruke materiellet på, men det kan også være trosopplæring i hjemmet. Det blir en del av hverdagen at det står en barnebibel i bokhylla, eller at dåpslyset ligger i minneboksen din fra du var liten. Det er selvsagt forskjell på hvor synlig dette materiellet er. Et bilde som henger på veggen over sengen, vil barnet se hver morgen og kveld. Et dåpslys som ligger gjemt i en minneboks er ikke like synlig, kanskje vet ikke barnet om det en gang, før det blir eldre. Det synlige materiellet har en større rolle i trosopplæringen i hjemmet, enn det som ikke er synlig. Men i større eller mindre grad bidrar det ikke-aktive materiellet til at barna vokser opp i et hjem med kristne innslag, selv når det ikke er et hjem hvor kristendommen har en sentral rolle i utgangspunktet.

4.4 MÅ DET TAS I BRUK?

Til slutt i denne delen vil jeg problematisere ett av de underliggende premissene i problemstillingen. Den spør etter bruk av trosopplæringsmaterieell, men er det viktig i seg selv at materiellet blir tatt i bruk? Gjennom drøftingen har vi sett at gavene som tas i bruk bidrar inn i trosopplæringen i hjemmet. Både med innslag av kristent innhold i hverdagen, og som en hjelp til trosopplæring hjemme. Vi kan derfor si at det er viktig at materiellet blir brukt, men er det da også bortkastede ressurser hvis materiellet ikke blir brukt? Det siste delspørsmålet var: Er det bare bruk som bestemmer materiellets nytte for trosopplæring? Inger mener at det er unødvendig å bruke ressurser, både økonomiske og ansatte, på å dele ut gaver som ikke blir tatt i bruk. Noen av de andre foreldrene ville likevel ikke gå med på at de hadde fått gaver som var unødvendige, fordi de opplevde det som stort at det kom noen på døren med en gave til barnet. Kari mener at det kan være en påminnelse om at noen bryr seg om deg, å få en gave fra kirken. Liv og Marit bekrefter dette med egne erfaringer. Det at en blir regnet med og husket på kan ha stor betydning i seg selv, og for barnet var det alltid stas å motta en gave. Deres erfaring viser at gavene i seg selv også bygger opp under et positivt forhold til kirken. Kirken bryr seg om meg. Slik får gaven en effekt som gir foreldre og barn gode erfaringer, uavhengig av hva det er, eller hvordan det brukes, eller også om det brukes. Vi kan si at det er en kvalitet ved trosopplæringsmateriellet at det *spreer glede* til mottakeren, også om det ikke tas i bruk senere. Derfor er det ikke nødvendigvis bortkastede ressurser selv om gaven ikke brukes, men det er helt klart at det er bedre utnyttelse av ressursene å bruke de på materieell som også tas i bruk. Da får nemlig materiellet dobbel effekt, den gode opplevelsen av å motta en gave er jo til stede uansett.

5 KONKLUSJON

5.1 OPPSUMMERING

Når vi i kirken stadig deler ut trosopplæringsmateriell til barna, er det fordi vi ønsker at det skal bidra til trosopplæring også hjemme. At foreldrene skal være med på oppdragelsen av de døpte til kristen tro. Forskningsspørsmålet for denne oppgaven har vært: «Hvilke kvaliteter har trosopplæringsmateriell som blir tatt i bruk i hjemmet?» Vi har sett at blant hjemmene i denne undersøkelsen er det ikke er alt som deles ut som blir tatt i bruk i alle hjem, men det meste har blitt tatt i bruk i noen av hjemmene. Det er også noe som brukes av alle, spesielt bøkene er de alle positive til. Ut ifra erfaringene de seks foreldrene jeg snakket med delte, har det kommet frem noen kvaliteter ved trosopplæringsmateriellet som påvirker om det blir tatt i bruk: At det er *selvinstruerende*, at det passer inn i en *etablert praksis*, *foreldreinvolvering* i forbindelse med utdelingen, at det er *godt utformet* og at det oppleves som en *ressurs til trosopplæring* hjemme. I tillegg til disse fem kvalitetskriteriene som har med bruken av materiellet å gjøre, så vi at også det at materiellet *spreer glede* når det mottas som en gave var en viktig kvalitet.

I innledningen ble det uttrykt et ønske om å begynne på en diskusjon rundt en teori om hva som er godt og nyttig utdelingsmateriell. Disse seks kvalitetskriteriene er, ut ifra samtaler med noen få foreldre, et begynnende bidrag til en slik teori. De seks kvalitetene trengte ikke nødvendigvis alle å være på plass for at et utvalgt trosopplæringsmateriell ble tatt i bruk, men det er kriterier som sammen, eller hver for seg, var viktige i denne foreldregruppen. Disse funnene har overføringsverdi ut over det lille utvalget trosopplæringsmateriell som har blitt drøftet i denne oppgaven, fordi man vil kunne benytte kvalitetskriteriene til å vurdere nytten av også annet trosopplæringsmateriell. Formodentlig kan kriteriene fungere som en guide til å velge utdelingsmateriell det er sannsynlig at hjemmet tar i bruk, eller vurdere hvilke endringer som kan gjøres, for å øke sannsynligheten for bruk.

Et poeng som likevel er viktig å få med, er at det er hver enkelt forelder som sitter med fasiten for hva nettopp de tar i bruk i sitt hjem. I arbeidet med denne oppgaven ble det ene intervjuet gjort en stund etter de andre, for å få inn en informant til som kalte seg personlig kristen. Dette intervjuet brakte inn helt andre ting i forhold til kristuskransen enn de tidligere intervjuene hadde gjort. Det viser tydelig at man i denne oppgaven, med et lite utvalg, ikke kan presentere en fasit med to streker under svaret. Dette er et inntrykk, en del av sannheten, disse seks foreldrenes erfaringer. De er verdifulle og hjelpsomme fordi de gir oss en pekepinn på hvordan virkeligheten kan være, men de er ikke absolutte. Man kan ikke være sikker på at

for eksempel barnebibelen alltid slår godt an hos alle, men vi har fått en indikasjon på at det er en gave som mange setter stor pris på. De seks kvalitetskriteriene kan vi heller ikke si sikkert at stemmer for alle foreldregrupper, men det er en begynnelse. Vi må derfor fortsatt huske at foreldrenes erfaringer kan gi oss viktig informasjon. For å finne gaver, trosopplæringsmateriell, som blir brukt i hjemmet, må vi ha en dialog med foreldrene. For eksempel slik som i denne oppgaven, samle inn deres erfaringer med materialet. Det er på den måten vi sikrest kan finne frem til det trosopplæringsmaterialet som er mest aktuelt for medlemmene i vår menighet.

5.2 UTBLIKK

Det gjenstår fortsatt mye arbeid på dette området. Forskningen har gitt flere nye spørsmål enn svar. Vi visste at foreldrene har den viktigste påvirkningen på barnas tro, og har her sett at de er positive til å ta i bruk trosopplæringsmateriell hjemme. Men hvordan utdelt trosopplæringsmateriell bidrar i trosopplæringen i hjemmet, er det fortsatt mye usagt om. Det er for eksempel mulig å forske videre på én av gavene, for å si noe mer om hvordan den bidrar til trosopplæring i hjemmet. Et annet tema kunne vært mer om involvering av foreldrene i utdelingen av trosopplæringsmateriell. Hvordan informeres de, og hva har det å si for om, og hvordan det blir tatt i bruk? Om selve utdelingen og presentasjonen av materialet også har noe å si, er enda en mulighet for videre forskning. Foreldrene jeg snakket med opplevde utdelingen av barnebibelen som en begivenhet. Er det forskjell på hvordan de som får barnebibelen på døren, og de som mottar den på en gudstjeneste, tenker om den?

Det er altså mange muligheter for videre forskning, og det er et bredt og spennende tema. Med tanke på alle ressursene som går med på å dele ut trosopplæringsmateriell er det også svært aktuelt. Selv om barnebibelen stikker seg litt frem i denne oppgaven, betyr ikke det at vi bare skal dele ut bøker, men at vi kan lære av grunnen til at de blir tatt i bruk, og se hvordan vi kan gjøre det lettere for hjemmet å ta også andre ting i bruk. Kanskje må kirken ta et større ansvar i å følge opp, og følge med på utdelingsmateriell, gjennom å snakke med foreldrene, og be om ærlige svar og erfaringer. De tingene som blir tatt i bruk, uttrykker foreldrene også at de setter stor pris på. Når gavene deles ut til hele kullet er det best bruk av ressurser at flest mulig har glede av gaven. Når det er sagt så er det også slik at om bare én familie får mange gode samtaler rundt middagsbordet, eller bare ett barn lærer å be selv gjennom slike gaver, så kan det bety en stor forskjell for den ene familien og det ene barnets tro.

LITTERATURLISTE

Everett, Euris L. og Inger Furseth. *Masteroppgaven: Hvordan begynne – og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget, 2012.

Harbo, Sigmund. *Barndomserfaringer og voksentro: En religionspsykologisk undersøkelse av forholdet mellom tidlig påvirkning og senere holdning til religion*. Stavanger: Stavanger lærarhøgskole, 1987.

Johnsen, Elisabeth Tveito. «Religiøs læring i sosiale praksiser: En etnografisk studie av mediering, identifisering og forhandlingsprosesser i Den norske kirkes trosopplæring.» Doktoravhandling, Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, 2014.

Kirkerådet. *Gud gir – vi deler: Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Oslo: Den norske kirke, 2010.

Kirkerådet. *Årsrapport 2018*. Oslo: Den norske kirke, 2019.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2017.

Larsen, Laila. «Foreldra sine støttespelarar i trusopplæringa: Nettverket rundt den døypte i ljøs av sosiologisk nettverksteori.» Masteroppgave, Det teologiske menighetsfakultet, 2010.

Morvik, Eigil. «Leder: I hjem og kirke!» *IKO-Nytt*, nr.1 2011.

Protokoll til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av 4. november 1950. Paris 20.mars 1952, i kraft 18.mai 1954.

Øystese, Rune. «Unges erfaringer med tro: En rapport om sammenhengen mellom kristent ungdomsarbeidet og kristen identitet.» Forskningsrapport, NLA Høgskolen, 2014.

Intervjuguide

Hvorfor valgte du å være med på dette intervjuet?

Kan du fortelle noe om ditt barns opplevelse av å delta på utdeling av Barnebibel / Lys Våken? (Barnebibel – var det en samling i forkant/etterkant av selve utdelingen på gudstjenesten?)

Har barnet snakket noe om det de opplevde, evt. hva?

Har du som voksen noen tanker om tiltaket?

Barnet fikk Barnebibelen / Kristuskransen med seg hjem i etterkant, huske du hvordan dere opplevde å få dette i gave? Hadde/har du noen tanker om det?

Hva synes dere om utforming og holdbarhet i forhold til alder? (Kvalitet, nivå..)

Hva tenker dere i forhold til om barnet kan bruke dette alene, eller at dere må involvere dere?

Er Barnebibelen / Kristuskransen noe dere hadde kjøpt selv, dersom dere ikke hadde fått den i gave fra kirken?

Hva tenker dere om budskapet i materialet? I forhold til at det er en gave fra kirken som gis til alle 4åringer.

Hva slags informasjon fikk dere sammen med materialet? (Tips, bruksområde, etc.)

Har dere eller barnet tatt i bruk Barnebibelen / Kristuskransen hjemme?

NEI:

Har du noen tanker om hvorfor det ikke har blitt tatt i bruk? (Er det noe dere savner som hadde gjort det mer aktuelt å ta i bruk?)

JA:

Viss du tenker tilbake, husker du en enkelt episode hvor dere har brukt gaven, som du vil fortelle spesielt om?

Hvilke erfaringer har dere gjort så langt? (Nytte, underholdning, læring, varighet, verdi, hjelp, etc.)

Vet dere hvor dere har Barnebibelen / Kristuskransen hjemme?

Barnebibelen: Leser dere andre bøker sammen med barnet?

Husker du om barnet, evt. andre barn, har fått andre gaver fra menigheten tidligere? Evt. hva? (Dåpslys – Sanghefte – Bilde – Kort/bok – Bok om kirken – Barnebibelen – Bok – T-skjorte – Bibelen – Kristuskrans).

Hvilke erfaringer har dere med disse gavene? Fortell gjerne om aktuelle episoder! Husk oppfølgingsspørsmål her.. Gjerne for flere av tingene som nevnes!

Passer gavene til barnet som mottar de? (alder, budskap, nytte, interesse, etc.)

Hvilken gave vil du si dere har satt mest pris på?

Hvilken gave hadde dere ikke trengt å få? Er det noe som bare har blitt liggende eller forsvunnet?

Hva tenker du generelt om at kirken deler ut slike gaver? Er det egentlig noe poeng?

Hvordan tror du slike gaver, f.eks. Barnebibelen / Kristuskransen blir mottatt av de andre familiene i kullet?

Dersom *kateket* hadde spurt deg om et tips til en gave, som ditt hjem ville satt stor pris på, hva skulle det være?

Hvordan vil du beskrive ditt hjems forhold til kirken / *stedsnavn*menighet? Eller til en kristen tro? (Kristent hjem, litt kristent hjem, ikke-kristent hjem, religiøst hjem, etc.)

Er det likt/ulikt fra slik du selv vokste opp? Hva vil du videreføre fra din egen oppvekst og hva ønsker du å gjøre forskjellig mtp. på religiøs oppdragelse?

Hvor viktig er det med religiøs nøytral oppdragelse, å ikke påvirke barna til en bestemt tro?

Hva tenker du om kristent innhold i oppdragelsen? Har barn egentlig bruk for det?

Hvordan passer gavene fra menigheten med den oppdragelsen du som forelder ønsker at ditt barn skal få?

Har du en kommentar til slutt? (om intervjuet, temaet, noe usagt, etc.)

*Oppfølgingsspørsmål: Er det noe du kan si noe mer om? Interessert/kritisk
Fortolkende spørsmål: Forstår jeg deg riktig..? Du mener..?*

OPPFØLGINGSSPØRSMÅL INTERVJU

Du forteller at du har lest i barnebibelen sammen med barnet ditt, og jeg ønsker å vite litt mer om hvordan det er når dere leser sammen.

- F.eks. om barnet har stilt noen spørsmål (til fortellingene)?
 - Hvilke spørsmål?
 - Hvordan opplever du spørsmålene?
 - Når har spørsmålene kommet? (under lesingen, annet tidspunkt)
- Hender det at barnet snakker om fortellingene utenom lesingen?
 - Hvordan reagerer du på det?

Snakker du noe med barna dine om tro? Altså åndelige og eksistensielle spørsmål som barn gjerne har: hvor kommer vi fra/døden/sult og fattigdom/slemme mennesker/gjøre med jordkloden, etc.

- Har dere snakket om disse eller lignende spørsmål hjemme?
- Er tro en del av svaret her eller ikke?
- Har bibelfortellingene gjort noe med disse samtalene?

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Hjemmets erfaringer med materiell som deles ut på trosopplæringstiltak.

Referansenummer

189440

Registrert

01.02.2019 av Annbjørg Utvik Gudmundsen - annbjorgutvik@gmail.com

Behandlingsansvarlig institusjon

NLA Høgskolen AS

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Rune Øystese, rune.oystese@nla.no, tlf: 55540754

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Annbjørg Utvik Gudmundsen, annbjorgutvik@gmail.com, tlf: 48089298

Prosjektperiode

04.02.2019 - 20.06.2020

Status

28.02.2020 - Vurdert

Vurdering (2)

28.02.2020 – Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 28.02.2020.

Vi har nå registrert 20.06.2020 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

10.03.2019 – Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 10.03.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og alminnelige personopplysninger frem til 04.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om ogsamtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp underveis og ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)